

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	16 kor. — III.
Hegyedévre	4 „ — „
Helyben hásho kordva:	
Egész évre	20 kor. — III.
Hegyedévre	5 „ — „
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor. — III.
Hegyedévre	6 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Képes szám ára 8 fill.

NAGYVÁRAD, szept. 20.

Hetven évvel.

Jellemző Tisza Kálmán beszédére, hogy csak egy helyen zúgott fel a taps, hangzott az éljen hosszabb ideig: mikor hetven éves korára hivatkozott.

És ha olvassuk beszédét (a jelen voltak jó része úgy sem hallotta), bizonyára nem a magas politikát csodáljuk meg benne, a mely hiányzik belőle, nem is az őszinte, nyílt választ közéletünk kérdéseire, a mit úgy kell a sorok közül kiolvasni, ahol sikerül; hanem csodáljuk azt a szónoki erőt, mely 70 év terhével ily könnyedén tud a legkényesebb kérdések fölött átkorcsolyázni s beszélni tud egy órahosszat, a nélkül hogy a hallgatóság valamivel okosabb lenne a beszéde végén, mint elején.

Ezért tört ki az éljenzés csak e szakznál:

— Be kell vallanom, hiába, hetven esztendő . . .

Tulajdonképp a beszéd az általános liberális kaptafán metszetett ki s szabadelvű bölcs körültekintéssel garnirozva táltaltatott fel. Már Tisza István gróftól elmondott dolgokat hallottunk legnagyobb részt. Hogy az obstrukció nem csinált bajt, de csinálhatott volna. Hogy Bánffy ur által önként lépetett félre. Hogy a nemzeti párt belépésének némelyek örültek, mások nem örültek (hát Tisza Kálmán örült-e?) Hogy Széll Kálmánt némelyek szeretik, mások nem szeretik. Ő nem mondja egyiket sem, ő csak *támogatja* az új miniszterelnököt, a mint támogatni fogja *utódját* is. (Vajh ki leszen ő? Eddig nem hallottunk róla.) Hogy Széll Kálmán némelyek szerint paktál a nemzetiségekkel és a »sötét reakcióval«, mások szerint nem paktál. Hogy az agráriusok és merkantilisták veszekszenek. Hogy az osztrákok hajba kaptak. Hogy nálunk is van egy kis hajbakapásra kilátásunk: a választásoknál. Hogy mindeme galibáktól szegény fejünk csak egy uton szabadulhat: ha felkapunk mindnyáján a liberális párt dicsőségesen haladó szekerére s ha mi toljuk a pártot a sárban, a párt is visz minket szárazon.

Csoda, ha ilyen szintelenség és szárazság mellett csak a hetven évre való hivatkozás volt hatással?

* * *

A beszámolóról, melyre oly nagy várakozással tekintettek közel s távolban s mely oly meglepően kevés vagy ugyszólván semmi újat sem hozott, a következőkben számolnak be tudósítónk:

Tisza Kálmán beszámolója.

— Saját tudósítónktól. —

Az egész városban nem lehetett 4—5 lobogót találni; a Sasnál volt két kopott zászló, ez hirdette a nagy ünnepet.

Gyülekezés a Csarnokban.

Fél 11 óra után már gyülekeztek a Kereskedelmi Csarnok nagytermében, a melynek karzatáról függött le egy kis nemzeti lobogó, ezzel a hajdan lelkesítő, de ma már nagyon közönyös felirattal: Éljen Tisza Kálmán képviselők!

Az első széksorokat a város és megye vezető egyéniségei, a hivatalok főnökei foglalták el. A terem keleti végében volt az emelvény, egy kis asztallal s két babérfával.

A karzaton néhány hölgy s kevés számú fiatalok is jelen.

Tizenegy órára mintegy 300-an gyültek össze választók és nem választók. A teremben ott voltak a megyéből a közgyűlésre bejött napbarnított alakok, továbbá a megyei és más hivatalok személyzete és legtömegesebben volt képviselve Katonaváros.

A jelen voltak közül feljegyeztük a következőket:

Gr. Tisza István, Neumann Ármin, Nagy Sándor, Molnár Béla, Örley Kálmán, Telegdi József, Fassie Tódor, Pulszky Gusztáv, Kristóffy József, Vásárhelyi László országgyűlési képviselők; továbbá: Adorján Ármin, Amigó Mór, Beöthy László főispán, Buljovszky József dr. polgármester, Balogh Elek (Nagyszalonta), Blau Sámuel, Bölöny György (B.-Ujfal.) dr. Barta János, Brüder Jenő, Bertsey György, Balogh Döme, Berger Dániel, Baranyi András, Beöthy Pál (Cséffa), Cziffra Kálmán, Cziffra Gerő, dr. Deutsch Hermann, Domokos Károly, Deák Albert dr. (Vaskóh.), Deutsch Dávid, Des Echerolles Kruspér Károly, Deutsch K. I., Fráter Kálmán, Fischer Sámuel, Ficzek Lajos, Fuszek Lajos, dr. Friedländer Samu, Fleischer Gyula, Freund Lajos, Fásy Lajos, Fenyves József, Gyöngyössi István dr., Gábel Jakab, dr. Gerő Sándor, Guttman József, Gerő Ármin, Glatz Antal, Grósz Albert dr., Gyémánt Jenő dr., Hlatky Endre, Huzella Gyula, Hranjitzky Károly, Hollósy Dezső, dr. Hoványi Géza, Hegyesi Márton, dr. Konrád Márk, dr. Kurländer Ede, Kugler Albert, Kecskeméti Lipót dr., Kovács Béla, Kutiák Ágoston dr., Kovács S. János, Kazay Kálmán dr., Kaczián Károly, Káli Nagy Endre, Ländler Ferencz, Laszky Ármin, Lakatos János, Léderer Dávid, Löwenstein Zsigmond, Márkus László, Mezey Mihály, Müller Salamon, dr. Mayer László, Mayr Sándor, dr. Molnár Lajos, Mihály Adolf, Moskovits Mór, Miskolczy Barna, dr. Móró Pál, Markovits Antal, Moskovits József dr., Nemes Áron, dr., Nadányi Jenő, Nagy Márton (Nagyszalonta), Nyíry György, Pallay Lajos, Paczauer József, Papp Miklós, Papp János főjegyző, Papolczy Ferencz, dr. Perczel Adolf, Popovics György dr., Rádl Ödön, Reismann Mór, ifj. Rimanóczy Kálmán, Rusznák Vilmos, Reinle Gyula, Rothmann Jakab dr., Ritoók Zsigmond, Rimler Károly, Ragány János, Szunyogh Zsigmond, Szunyogh Péter alispán, Szunyogh Loránd, Szabó József, Schlauch Nándor, Széchenyi Jenő kanonok, Schöplín Ágoston, Sal Ferencz, Schwarcz Jakab, Schwarcz Ferencz, Schwarcz Antal, dr. Sarkadi Lajos, Szemes Imre, Szűcs István, Schön Adolf, Stettner András, dr. Szombathy István, Szathmáry Király Andor, Somogyi Karoly, Szmetka György, Tóth Dezső, Ternyei Antal, dr. Thury Kálmán, Tattár Balázs, Tóth Márton, Ullmann Félix, Ullmann Izidor, Wallner Ödön, dr. Várady Zsigmond, Vido-

vich Bonaventura, dr. Weisz Márton, Virányi Győző, Winkler Lajos, Weisz I. Miksa.

A beszámoló előtt Mezey Mihály fölhitva az egybegyűlteket, hogy a szokáshoz képest bizottságot küldjenek ki a képviselőnek meghívására. E bizottság Hlatky Endre pártelnök vezetése alatt a következő tagokból alakított meg: Reismann Mór, Pallay Lajos, Huzella Gyula, Schwarcz Antal, Bertsey György, Mezey Mihály, Kaczián Károly. A küldöttség eljárván tisztában, nemsokára visszatért Tisza Kálmánnal, a kit az egybegyűltektől riadó éljenzéssel fogadtak. Hlatky Endre pártelnök a következő beszédet intézte hozzá:

Hlatky Endre beszéde.

Mélyen tisztelt képviselők, szeretett polgártársak!

Nem kell nekem mondani, hogy szeretett képviselőnknek körünkben való megjelenése mindenkor ünnep, hogy ilyenkor a legnagyobb szeretettel övezzük és üdvözljük. Nem tartom ezt az alkalmat időszertűnek arra, hogy én hosszabb beszédet intézzek képviselőnkhez, de méltóztassék megengedni, hogy csak néhány szóval emlékezzem meg a mi nagyvárad-i szabadelvű pártunkról, illetve a legközelebbi időben ezen párt bomlásáról való híresztelésekről.

Tudjuk, hogy az ellenzéki oldalról elhangzott eme nyilatkozatoknak mi a célja. Az volna, hogy a párt tagjai között az egyetértést megzavarja, a pártot lehetőleg a bomlasztás terére vezesse át. Ki merem mondani, hogy ezek a törekvések nem fognak sikerülni, mert ez a nagyvárad-i szabadelvű párt nem összetákolva létezik, hanem meggyőződésén alapulva követi az elveket, melyek zászlajára följegyezve vannak. Haszontalan lesz mindez a törekvés, nem fognak azok eltántorítani minket sem a szabadelvű eszméktől, annál inkább nem fog megintatni kegyelmes uram, képviselőnk és polgártársunk iránti ragaszkodásunkban, a kihez törhetetlen hűséggel, egész szeretettel, igazi őszinteséggel viseltetünk és fogunk viseltetni, a míg csak az isteni Gondviselés megadja, hogy ennek kifejezést adhassunk.

Felkérem, sziveskedjék beszámoló beszédjét megtartani.

Az üdvözlő beszédet zajosan megéljenzették s azután általános figyelem közt, mély csendben kezdte meg beszédét Tisza Kálmán.

A beszámoló.

Még Nagyvárad is . . .

Tisza Kálmán: Tisztelt uraim, barátaim, polgártársaim! Nagyon köszönöm, hogy alkalmat adtak nekem Önök előtt, jó hosszú idő elmúltával, most ismét nyilatkozhatni. Köszönöm a pártelnök ur által hozzám intézett meleg szavakat, egyuttal pedig kifejezem azon meggyőződésemet, hogy akármi történjék is az én személyemmel, Nagyvárad város polgársága a szabadelvű zászlóhoz mindig hű marad; hiszen kétségbe kellene esnünk Magyarország szabadelvű irányzata felett, ha még Nagyvárad is (!) el tudna attól tántorodni. (Igaz! Ugy van!)

Most kötelességet kívánok teljesíteni, midőn azokról, a mik azon idő óta, midőn legutóbb Önök között lehetni szerencsém volt, történtek, szólok néhány szót, indokolom azóta követett eljárásomat és igyekezem rámutatni egy pár főirányzatban arra, hogy mit tartok én hazánk érdekében teendőnek. (Halljuk! Halljuk!)

Az obstrukció.

Mi denekelőtt kötelességem kijelenteni azt is, hogy egyesegyedül magam nevében, *saját*

felelősségemre beszélek. Méltóztatnak tudni, midőn utóljára volt szerencsém Önökhöz szólani, teljes erejében állott a képviselőházban az *obstrukció*, az az obstrukció, a mely nem egyes javaslat megakadályozását tüzte ki czélul, de czélul tüzte ki, azt, hogy egy bizonyos czélt elérjen: meggátolni a parlament minden működését, még a lemondott elnökök helyett az elnökök megválasztását is. (Ugy van!)

Akkor kifejtettem, mit tartok én az ilyen obstrukcióról. Meglehet, nézetem nagyon is erősen nyilatkozott, de a dolog lényegére nézve most is azt tartom, hogy az ilyen obstrukció mindenre: parlamentárizmusra, szabadságra, magyar államra veszélyes. (Igaz!)

Hála Istennek, ez alkalommal megszüntünk a végső veszélytől; de igen félek, hogy egyrészt praecedens teremtettünk, mert az obstrukció egyszer elérvén a czélt, melyet maga elé kitűzött, igen könnyen kedvet adhat majd előbb vagy utóbb az obstrukció fegyverének ilyen módu használatára olyan pártoknak, a melyek aztán nem fognak ilyen eredménnyel megelégedni, de a melyek törekvésüket egyenesen a magyar állam megbontására irányítják. (Ugy van!)

Adjá Isten, hogy csalódjama. Bizalmam van abban, hogy ha bekövetkeznék is ezen szomorú eset, a magyar nemzetben meg lesz az az erő, hogy ha kell, még erős fegyverekkel is leverje az ilyen törekvéseket. (Ugy van! Ugy van!)

A paktum.

Később, a szabadelvű pártból kiléptettek közbejöttével, még a volt miniszterelnök indította meg megbízottjai által a tárgyalást az obstrukcióban egyesült pártok vezérférfiaival arra nézve, hogy lehetne-e módját találni annak, hogy a parlament működése ismét lehetővé tétessék és azon nagyfotosságu javaslatok, melyek már majdnem elkéstek, valahára letárgyalhatók legyenek.

Ezen tárgyalások folyamán már nyilván kitért, mi különben addig is nyílt titok volt, hogy az obstrukcióban levő ellenzéki pártok főczélzata, a kormányt leköszönésre, magát a miniszterelnököt — többsége daczára — a végleges visszavonulásra kényszeríteni.

Midőn ez nyilvánvalóvá lett, Bánffy miniszterelnök azt mondta — igen helyesen az adott viszonyok között — hogy, ha sikerül különben olyan megegyezésre jutni, elvi szempontból, a melyet úgy ő, mint az őt támogatót párt elfogadhat, személye akadályt egy napig sem fog képezni. (Ugy van! Ugy van! Elénk helyeslés.)

Igy folytak azután a tárgyalások, még a volt miniszterelnök tudta és beleegyezése mellett, a mostani miniszterelnök belevonásával, a ki azokban csakugyan igen tevékeny részt is vett. Ilyen módon létre jött a megegyezés az

obstrukció megszüntetését illetőleg, a mely megegyezésnek legfőbb pontjai ezek voltak: (Halljuk!) Természetesen az elnökök megválasztása, még pedig azon tagokból, kiket a szabadelvű párt már régen kijelölt volt; azután, hogy ne akadályoztassék az Ausztriával való egyezségi törvények keresztülvitele úgy, a mint azokat az akkori kormány beterjesztette, a pénzügyi bizottság el is fogadta, egyetlen egy pont változtatásával, a melynek helyébe a mostani miniszterelnök ur által szerkesztett *formula* igttatott, de a melyről már azelőtt is, még a tárgyalások megkezdése előtt is tisztában volt, hogy maga a szabadelvű párt az eredeti pontot nem, de ezt a formulát fogadná el, pártolná és támogatná. Elannyira tisztában volt ez, hogy még az akkori miniszterelnök maga is bejelentette legilletékesebb helyen, hogy az eredeti szövegben az a pont még a szabadelvű pártban sem talált támogatásra. (Ugy van!)

Ezek után jött természetesen az, hogy a költségvetés úgy, a mint az benyújtva és a pénzügyi bizottság által már letárgyalva volt, elfogadtassék; továbbá kikötöttet, hogy a *kuriai igazolási bíráskodásról* szóló javaslat keresztülvitessék, helybenhagyásával azon egy szakasznak, melyet a főrendiház törölt és a mely miatt maradt el a törvény keresztülvitele, de mindenestre némely olyan módosításokkal, a melyeknek, hogy mindegyike az életben gyakorlatnak fog-e bizonyulni, más kérdés, de a melyeknek egyike sem módosította a törvénynek elvi alapját, irányzatát.

És végül — már több apróságot nem említve — a házszabályok revíziójára vonatkozólag is egyezség jött létre az elnöki jogoknak kisebbmértvű kitégítésével, mint a hogy azt a szabadelvű párt ottlevő tagjai óhajtották. Ez természetesen mindenestre *egy bizonyos javítás*. Attól féltünk sokan, sőt egy konferencián én meg is mondtam, hogy mint javítást elfogadom ugyan, de féltünk, hogy az elnöki jogoknak csak ennyire való kiterjesztése nem fog elegendőnek bizonyulni a kívánt czél elérésére.

A csufosan ugynevezett Tisza-lex.

Ezek megtörténvén, — bár más név is jött szóba — nemsokára a volt miniszterelnök visszalépése után a korona a mostani miniszterelnököt, Széll Kálmánt bizta meg a kormány alakításával. (Éljenzés.) Ő a kormányt megalakította nagyobbrészt a régi kormány tagjaiból; belevett két új tagot, a kik mind a ketten mindig a szabadelvű párt tagjai voltak és vele együtt aláírták még az annyira perhorreskált *csufosan ugynevezett Tisza-lexet* is.

Ezek után a miniszterelnök ur a szabadelvű pártban megjelenvén, elmondotta, miben történi a megállapodás; megmondotta, hogy ez egy oly paktum, a melynek, ha egyik pontja

megzavartatik, az által már felszabadulnak a belelépett pártok arra, hogy az egészet semminek tekintsék és — ha tetszik — az obstrukciót újra kezdhessék; azontul kifejtette, hogy minden irányban szabadelvű politikát fog követni és a szabadelvű pártra kíván mindenekelőtt támaszkodni; de megmondta azt is, hogy, ha azonban az ő programja alapján támogatni kívánják olyanok is, akik eddig más párt-hoz tartoztak, azokat örömmel fogadja.

Ezt a programot a szabadelvű párt természetesen helyeselte és a támogatást kilátásba helyezte.

A fuzió.

Pár nappal azután elmondta a miniszterelnök ur a képviselőházban, meglehet, hogy itt-ott más szavakat használva, de lényegében ugyanazt, a mit a szabadelvű pártban elmondott. A ház nagy többsége helyeselte és nem sokkal azután, igen rövid időre, az eddigi *nemzeti párt* egy nagy értekezleten kimondta, hogy felbomlik és kimondta azt is, hogy mivel Széll Kálmán programját ő is helyesnek tartja, pártolni szándékozik, ennek következtében belép a szabadelvű pártba.

Nem tagadhatom, uraim, hogy ez *némi feltűnést* keltett a szabadelvű pártban, törtévéen alig néhány nappal azután, hogy a szabadelvű párt egyes tagjai, sőt maga a szabadelvű párt egészében, bizony a viták hevében, azt mondhatnám, sértő megtámadatásoknak volt az ellenzék részéről kitéve (Ugy van!) És nem tagadható, hogy voltak a pártban sokan, kik azon töprenkedtek, hogy nem kellene-e ily viszonyok között nekik és mentől többeknek a szabadelvű pártból *kilépniök*. Én részemről ennek első percztől fogva ellene voltam. (Éljenzés). Ellene voltam, mert nagy sulyt helyeztem és helyezek ma is a szabadelvű párt tömör együttlétére, (Helyeslés) de ellene voltam azért is, mert azt, hogy bejött a szabadelvű pártba harmincz és néhány képviselőtársunk, a kiket békésebb időkben a pártnak legalább is igen nagy része igen szívesen fogadott volna, okul arra, hogy kilépjenek belőle a régi tagok és a régi tagok kezdjék meg a pártbontás átkos munkáját, elegendőnek nem tartottam volna. (Igaz! Ugy van!) S megvallom, meggyőződésemmel ma is, épen úgy, mint akkor volt, hogy sértettségből, megbántás miatt, még ha ezen sértettség érzése jogosult is, pártot bontani hazafi embernek nem szabad. (Ugy van! Ugy van!)

A dolog vége az lett, hogy a párt együtt maradt, együtt támogatta a kormányt, együtt a mult ülésszak végeig és én azon meggyőződésemmel adok kifejezést, — nem szólhatva végre egyes tagokról — hogy támogatni fogja a jövőben is; de mert ebből méltóztatnak kivenni, hogy én is támogatni szándékozom, kény-

A „TISZANTUL“ TÁRCZÁJA.

A mennyasszony.

Írta: Hantke Emil.

Éltet adó, vigasztaló szép nyári reggel van. A nap sugarai üde ragyogásban borították az egész természetet. A levegő hűs, balsamos illatot lehel és mindenütt a béke, életöröm, jókedv és megelégedés tanyázik.

A szökdécselő madárkák éneklése, az éltető illatot párolgó virágok és a friss reggeli levegő szinte lopva oson be egy kis szoba ajtaján.

A máskor oly derűs és vidám hajlékban már napok óta elfojtott szomorúság fészkelte be magát.

Egy halvány, leány fekszik ágyában, betegesen.

És mosolyog. Mosolyog, mint szokta mindig, mikor fájdalmát akarta elpalástolni. És mily álnok volt e mosoly! Míg jó anyja azt hitte, hogy a visszatérő erő és szép remények csalják ajkaira a megelégedettség nyilvánulását, szívét a keserű és reménytelen tudat facsarta össze. Csak néha-néha, mikor az ég is sirt, akkor gondolkodott elmélázva maga elé. Reményei és terveit töredezett szavakban törtek ki háborgó kebléből és akkor megint mosolygott.

Révedező tekintete mintha megerősödné. Bátorító pillantást vet anyjára, ki mély bánatát elfojtva, ott ül ágya mellett.

— Anyuskám, ma egész jól érzem magam. . . .

A beteg kedves arcán erre újból mosoly üt tanyát. És mosolygása oly jól illett ahoz a halvány archoz, melyen csak egy pirosság látszott . . . egy előszívárgott vércsepp a szája szélén.

A napsugár behatol a befüggönyözött ablak nyílásai között. Hirdeti az életet és az ágyon mosolyog egy fiatal élet . . . küzködve a halállal.

Irgalom nélküli is az a gyilkos betegség. Gyönyörködik a kinosan ziháló kebelben, a mint egy-egy köhögési roham előveszi.

De tud irgalmas is lenni. Megállítja a fuldokló köhögést és lázas pihegessel csajja elő arczára vigasztaló társát: a mosolyt.

Mosolyogva néz a megtört anyjára . . .

És ez ki tudja meddig tartana. Mert az irgalomból ennyi nagyon elég. Fuldokló köhögés lepi meg, melle zihál, öntudata elvész, ajkai mormolni kezdenek . . . és a zaklatott szív elkezd lázas, szakgatott meséjét . . .

. . . Olyan szép idő volt, mint mostan. A templom öreg harangja a vasárnapi misére szólított . . . Még édes apám maga kísért el a templomba és úgy ment hivatalába . . . Mise

után kimentünk a mezőre . . . virágot szedni. Már dél fele járt az idő, mikor kezembem egy nagy bokrétaival hazafelé igyekeztünk . . . De a halál megirigyelte a gyermek boldogságát . . . A jó, öreg plebánossal találkozom. A mint meglát, szemeibe könnyek lopódnak, lehajol hozzám, megcsókol és azt mondja: Szegény kis árva! . . . Kicsinyke eszemmel nem értettem meg a dolgot. Kézen fog és jön velem, míg csak lakásunkba nem értünk.

Te jó asszony! Édes anyám! Hogy borultál rám szivettlőpő zokogással amint megláttál.

És én meg csak bámultam. Hol téged, hol a jó tisztelendő atyát néztem . . . Miért sirtok ti most? Hisz jó voltam. Ott voltam a misén. A miért kimentem a mezőre. Hisz oly gyönyörű idő van . . . hoztam virágot is, ni milyen szép csomó.

— Édes kis árva lányom! . . . Tedd oda apád koporsójára . . .

Meghökkentem . . . Nem látok sehol koporsót, hát akkor . . . ijedten nézek körül . . . meglátom apuskát. Ott feküdt ágyában csendesen, nesztelenül, kezei a mellén összekulcsolva . . .

Azután elvitték a jó atyát . . . Milyen is az élet? Hiszen értem, ki csak sanyalódó, beteges váz vagyok nem kár . . . de apám . . . maga a viruló egészség volt, őt meg ez ölte meg.

telen vagyok egy pár dologhoz szólani. (Halljuk! Halljuk!)

Az egyik az, a mit nyilvánosan is sok helyütt már emlegettek és felvetettek kérdésül — a miről magánkörökben igen gyakran volt szó — hogy a ki Bánffy-t és kormányát támogatta, támogathatja-e a Széll-kormányt; a másik az, hogy ha valaki egy kormányt támogat, ez azt teszi-e, hogy minden egyes tényét helyesli.

Támogatom, a míg élek.

A mi az elsőt illeti, bocsássanak meg nekem mindazok, a kik 1890. óta miniszterek vagy éppen miniszterelnökök voltak: én soha sem a személyüket támogattam; de támogatam őket azért, mert általános politikai irányukkal egyetértettem. És most is úgy vagyok — és úgy leszek, a míg élek, még abban az esetben is, ha, a mit bizony nem kívánok, más kormány jönne az ország élére.

A mi pedig azt illeti, hogy minden egyes tényét helyesli-e az ember egy kormánynak, ha támogatja, legyen szabad erre nézve saját tapasztalataimra hivatkoznom. (Halljuk! Halljuk!)

Tizenöt évig voltam a kormány tagja, ezen idő legnagyobb része alatt a kormány elnöke. (Hosszantartó, lelkes éljenzés). Most is hálával emlékszem meg azon számos hazafiról, ki nem várva, nem kérve, nem is kapva tőlem soha semmit, buzgón támogatták a legnehezebb kérdésekben; de azért tudtam akkor, tudom ma is, hogy azok között egy sem volt, a ki kormányzatom minden tényét helyeselte. Pártoltak, támogattak, mert helyeselték általános politikai irányomat, biztak bennem, hogy ahhoz hű maradok. Így voltam én minden kormánnyal, így vagyok a mostanival és ismétlem, így lennék, ha — a mit Isten ne adjon — megint egy másik kormány jönne.

Már most kötelességem megmondani, hogy mi az én politikai irányomnak két sarktétele. (Halljuk! Halljuk!)

A két sarkpont.

Az egyik az: Magyarországot, mint egységes államot minden uton megerősíteni igyekezni és igyekezni egyttal arra, hogy az, hogy ezen állam, mint magyar állam consolidált viszonyok közt él, benn e hazában és kívül e hon határain mindenütt el legyen ismerve. (Élénk helyeslés és éljenzés.)

A másik az, hogy ezen állam ügyei, számolva mindig a történelmi fejlődéssel és az adott viszonyokkal, mindig szabadelvű irányban fejlesszessék és soha meg ne engedjék, hogy a reakció győzelmesen haladjon előre. (Élénk tetszés és hosszas, lelkes éljenzés.)

De hát uraim, azt olvasom és hallom, hogy éppen ez a két pont az, a melyet a mostani

kormány nem követ; nem követ sovinszta magyar politikát, sőt elalkusza a kerületeket is a nemzetiségeknek és a reakciónak utat enged még a szabadelvű pártban is.

Hát uraim, ha ez a vád csak addig terjedne, hogy nem követ sovinszta politikát, én azt mondanám: nem követ, igaz, de nagyon helyesen cselekszik.

A nemzetiségi kérdés.

Mert mi a sovinszta politika? Mit ért ez alatt az egész világ? Azt, hogy egy államban, a melynek polgárai több fajból származnak, az a faj, a mely legerősebb, a mely az államalkotó faj, minden jogaitól megfosztja az idegen fajból eredő polgárokat, érdekeiket lábba tiporja és őket erőszakkal be akarja kényszeríteni a saját fájába.

Hát uraim, ez az, a mivel benn és künn ellenségeink mindig vádoltak, mondhatom, rágalmaztak. Mert nézzünk végig, volt-e valaha arra eset, hogy magyar kormány magyar sovinszta politikát követett volna. 1848-ban egyformán osztotta meg a jogokat bármely fajból származó honpolgárok között, azontul pedig 1867. óta nemcsak az 1848-i törvények és az azokon átvonuló szellem, de újabb, pozitív törvény is határozottan és tisztán lehetetlenné is tette, hogy egy kormány, ha csak törvényt sérteni nem akar, sovinszta politikát kövessen. Hallja azt hirde'ni, hogy sovinszta politikát kívánunk, csak ez a kormány nem követi, de más kormány volt, a mely követte: mit tesz ez? Először is ez nem felel meg a valóságnak, mert a törvényt, nem követvén, nem sérti; másodsor, ha ezt elhiszik, a mi ellenségeink malmára hajtják a vizet.

A mi azt illeti, hogy elalkudták a kerületeket a nemzetiségeknek, én arra bizonyítékot kerestem, de nem leltem. Éppen ezért erre az állításra még annál kevesebbet adok, mert folytonosan, mindig a személyeskedés hangján beszél; pedig azután igazán ritkán igaz az az állítás, a mely a személyeskedés fegyvertárából meríti a magát igazát. (Helyeslés.)

De azt mondják, hogy megnyitotta a képviselőház kapuit ez a kormány a nem magyar faj, a nemzetiségi képviselőknek. Ugyan kérem, melyik kormány zárta be azt? (Ugy van! Ugy van!) Hiszen az, hogy a passzivitás vagy az aktivitás terére lépjenek-e, minden esetben és minden időben ő tőlük maguktól függött. És ismétlem, elhítenni akarni, hogy volt kormány, a mely elzárta előlük a kaput, ismét csak olyan állítás, a mely csak ellenségeink kezébe adja ellenünk a fegyvert.

De azt mondják, hogy bejön sok nem magyar faj — nemzetiségi, hogy a közszóval éljek — képviselő és majd alakulnak a házban külön nemzetiségi pártok. Hát, t. uraim, ha

csakugyan az esetleg bejövő nemzetiségi, vagyis a nem magyar fajból eredő képviselők — a helyett, hogy egyik az egyik, a másik a másik meglévő párthoz csatlakozva, annak keretébe beolvadva — külön klubot vagy klubokat, pártot vagy pártokat alakítanak, ezt én is, nem éppen végveszélyes, de sajnos visszaesésnek tartanám. Mert méltóztassanak egy kissé a multba is visszanezteni. Hisz ilyen pártok és pártklubok éveken át voltak a magyar képviselőházban. És nézzük meg, mikor szüntek meg. Megszüntek akkor, mikor egyfelől egyesülvén egy tömör, egy erős szabadelvű párt, másfelől a rendezés útjára jövén a pénzügyi kérdések, a túlzó nemzetiségek elvesztették azon bizalmat, a mire reménykedtek, hogy a magyar állam már inog és még jobban inogni fog. (Ugy van!)

Akkor volt az, hogy ezek önmaguktól megszüntek és egyáltalában a nemzetiségek higgadtabb elemei azok, kik fajukhoz hívek voltak, de a magyar állam iránt is kötelességüket értették és teljesítették, vették inkább kezükbe a vezetést és a nemzetiségi kérdés kezdett csendes, törvényes mederbe lépni. De mikor újult meg ismét? Akkor, a mikor a köztük kiütlött pártharcok miatt ismét reménykedni kezdtek a túlzók abban, hogy bomlás áll be a magyar államban. Hiszen a túlzók ez újabb agitációja nem ma kezdődik; nem is amióta ez a kormány él. Hiszen a híres memorandumot, a nemzetiségi kongresszust, mind nem ez alatt a kormány alatt tapasztaltuk. Igaz, az akkori kormány több-kevesebb szigorral éreztette velük a törvény súlyát, éreztette a magyar állam hatalmát. De uraim, meg vagyok róla győződve, semmi kétségem az iránt, hogy ha ilyenek most történnének, a mostani kormány is ugyanazt teszi. (Ugy van!)

De hát uraim, mit is kell tennünk, hogy a nemzetiségi kérdésben a túlzók befolyása ismét visszaszoríttassék? Mindenekelőtt természetesen tisztában kell lennünk azzal, hogy mihez van törvény és történelmi fejlődés útján jogunk és miben áll az, mivel a nemzetiségek nekünk tartoznak. Nekünk jogunk van e hon minden polgárától, bármely fajhoz tartozzék, megkövetelni, hogy az egységes magyar államnak hű fia legyen, (ugy van!) az iránti kötelességét teljesítse és annak jólétét előmozdítani igyekezzék.

A kik ezt teszik, azokat igyekeznünk kell még szociális téren is magunkhoz vonni (ugy van!) ellenben kötelességünk azokkal szemben, kik ezen kötelességüket megtagadják, kik talán az ellen izgatnak, a törvény kéréseivel szembeállítva saját jogaikkal szembeállítva fellépni.

Ez az az út, uraim, a melyet én és azt hiszem, legalább is a többsége a magyar kormányoknak, követett és a melyet — én legalább arról vagyok meggyőződve — követni fog a

Ne zakatolj oly nagyon, te nyomorult sziv . . . Hisz sok minden vár még rám . . . Ennek a szegény özvegynek, az én jó anyámnak kell a könnyeit letörölni, boldoggá, megelégedetté tenni az életét . . .

Az évek teltek . . . a sok gonoszság, melyet anyám ellen elkövettek az emberek, már egész megedzették a szívemet.

Jó Istenem! Szép májusi este történt . . . kinn voltunk a kis erdőn egy majálison . . . akkor voltam először . . . azóta se többet.

Ott ismerkedtem meg veled! Szép, jó és derék ember, vonzódtam hozzád mélyszélesen . . . aztán téged is tisztelt, becsült jó anyám, hát én is . . .

Hajh, de az irigy sors, nem engedte, hogy a virág illata elringasson édes ábrándokba. Akkor köptem a vért először, sokat, sokáig . . . feküdtem hosszasan . . .

De a jó Isten meggyógyított. Kezdtém régi jó színemet visszanyerni, csak a te arcod anyám, az volt beesett és bánatos.

Emlékszel ugy-e, mikor először mentünk sétálni a betegség után . . . Te, ő meg én . . . Még a kis ligetbe is bevetődöttünk, a hol a levegő is tisztább, a hol a madár is szebben énekel.

Leültünk egy kivágott törzsre . . . olyan csendesen ültünk, csak a lelkünk beszélt. De azt tudtam, hogy boldogok voltunk. Nem is vettük észre, hogy eltelt az idő, csak halljuk

egyszerre a csengő esteli harangszót . . . és akaratlanul is ott térdelgettünk egymás mellett és ajkaink egyszerre rebegték:

— Üdvözlégy Mária! . . .

Mintha a lázas zakatolás kifáradt volna. De a szemekben erős fény villog és az élet — nem, a sziv fáklyája tovább susog.

A napsugár pedig vigan ugrál a falon . . . és a beteg arczára visszaül az égi mosolygás . . .

... Szép rózsák e mosolyok! A női kebel legszentebb rózsái . . . a martyromság glóriái . . .

... De, azért mindig éreztem én itt valami bántó szurást . . . meg aztán az az öldöklő köhögés . . . Szegény ember, hogy biztatott . . . engem is, téged is jó anyám! És tényleg megint jobban lettem. Elkezdtek szőni a szép álmokat, és tervezgettünk . . . együtt leszünk azért mind a hárman . . . Ha a tél nem fog semmi ismétlődni, akkor . . .

A beteg kimerül . . . rendetlenül piheg és idegesen mormolnak az ajkak . . . Talán érzi már a lélek, hogy a testi fék gyenge . . . Mésél a lélek magának, mert nem délibáb a sziv első tavasza.

... De mi az! Mit látok? Apám te vagy? Hivsz, hogy menjek veled . . . Megyek, megyek, csak ne ölelj úgy magadhoz . . . ölelésed fagyos, csókokod nedves . . . megyek jó

apám, csak engedj el, engedj . . . — De nem megyek! . . . Mi lesz az én édes anyámból . . . Óh anyám, drága jó anyám . . .

A lázas, zavart beszédet gyorsan elfojtja a pihegés. A kimerült arczon újból mosoly játszadozik . . . de már a tüzes szemeket a selem pillák takarják be.

A játszi napsugár rózsákat tűz arra a fehér márvány arczra és dicskoszort fon a feje köré.

Nyomasztó csend. Csak olykor-olykor hallik egy elfojtott zokogás.

A beteg felnyitja szemeit és felül ágyában. Erőtlenül, alig hallhatóan ejti ki e szót:

— Anyám . . .

A fájdalmas anya ráborul és az előtörő fájdalom hatása alatt össze-vissza csókolja.

— Mi az édes lányom? . . . Hol fáj . . .

Az pedig hálatalten nyitja fel jószágos szemeit és mosolyogva mondja:

— Na mi a baj anyám . . . Nem fáj semmi . . .

És mosolyogva dől vissza a párnákra . . .

A napsugár behatol a befüggönyözött ablak nyílásai között. Hirdeti az életet és az ágyon mosolyogva alszik egy szép mennyaszszony . . . halva.

A pajkos sugár végig oson a mosolygó arczon és lecsókolja a kihűlt ajkakat.

mostani kormány is. Egyik ember hangosabban beszél, a másik csendesebben; de a mi a haza iránti tartozás, azt leróni mindenkinek nem csak feladata, de multhatatlan kötelessége is.

A reactionárius szellem.

Hát, t. uraim, még hátra van, hogy kerületeket elalkudott a kormány a néppárt és más reactionárius irányzatoknak és hogy a reactionárius szellemet becsempészni engedje a szabadelvű pártba.

A mi azt illeti, hogy kerületeket alkudott el, itt ismét csak azt mondhatom, hogy míg bizonyítékot nem látok, ez engem bizalmamban megingatni nem fog; sőt hozzáteszem, hogy ily vádak emelni kellő, tökéletes bizonyítékok nélkül, ha szeliden akarok szólani, nem helyes eljárás. A mi pedig a reakciót illeti, annak becsempészését a szabadelvű pártba, én nem hiszem, hogy ezt a kormány eddig tette volna; nem teszi nem is fogja tenni. De ha mégis tenné, legyenek azok az urak, a kik e miatt nyugtalanok, annyi bizalommal a szabadelvű pártba, hogy abban is vannak emberek (Ugy van! Ugy van!), a kik, ha a fűvet nőni nem hallják is — a mint a magyar ember mondja — (Igaz! Ugy van!), látni és hallani tudnak is, akarnak is s ha csakugyan észrevennék az ilyet, bárkitől jönne is ez, lenne bátorságuk azzal egyenesen szembeszállni. (Élénk helyeslés, tetszés és éljenzés.)

Sem agrárius, sem merkantilista.

T. uraim, választóim, polgártásaim! Most még kötelességem volna talán — de bizonyosan is az — a jövő legközelebbi és még későbbi teendőkről is szólni. (Halljuk! Halljuk!) De azt hiszem, ezt részletesen tenni, annyit jelentene, mint e már is hosszú beszéd után visszaélni az önök türelmével. (Halljuk! Halljuk!) De pedig be kell, hogy valljam — hiába, a hetven esztendő közeledik már (Hosszantartó, szünni nem akaró lelkes éljenzés és taps) és ez saját erőmet mindenestre felülmúlja. Épen ezért engedjék meg, hogy ez alkalommal csak három fődologra nézve, a melyt azt hiszem, hogy ma Magyarországon sok embert nyugtalanít, sok embert mozgat, mondjam el az irányt, melyet követni kötelességemnek tartok. (Halljuk! Halljuk!) Az első az, hogy a mi erőt Isten nekem adott, annak megfeszítésével fogok ellenállni minden olyan törekvésnek, a mely e nemzet három nagyfontosságú osztályának: a földművelőnek, az iparosnak és a kereskedőnek érdekeit egymás ellen kiélesíteni, kihasználni vagy egymás ellen ingerelni akarná. (Helyeslés.) Főfeladatunknak azt fogom tartani, hogy odahassak, hogy a mennyiben volnának, sőt bizonyonyosan vannak is mindenkinek olyan speciális külön óhajai és érdekei, a melyek a másikéval nem egészen illenek össze, azok a kölcsönös méltányosság alapján simittassanak ki, úgy, hogy hazánkban ezen három legfontosabb osztálya egyértelműleg, harmonikusan tudjon ugy saját érdekében, mint a haza érdekében működni (Ugy van! Ugy van! Helyeslés.) és azonfelül, a mennyire lehet, az a meggyőződés terjedjen el országszerte mind a három osztályban, hogy egyik is állandóan nem boldogulhat ha a másik kettő is nem boldogul.

A felekezeti béke.

Ezenkívül, ha lehet, még nagyobb erélyvel fogok ellenállni azon törekvéseknek, a melyek azt, a mi hazánkban eddig büszkesége, nemzetünknek a mellett szerencséje is volt: a felekezetek közti békét, meg akarnák bontani. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés.) És itt már azt tartom, t. uraim, hogy rajta kell lenni mindenkinek, hogy teljesen felekezeti különbség nélkül, sőt nem tekintve itt még az egyes politikai pártok határait sem, alakuljon egy erős phalanx, a melyen az ilyen hazafiatlan törekvés megtöri. (Élénk tetszés és helyeslés.)

Az osztrák viszonyról — kellő óvatossággal.

A harmadik, a miről szólni akarok — természetesen kellő óvatossággal — az osztrák viszony. Azt hiszem, alig van gondolkodó ember Magyarországon, a ki ne egy bizonyos aggodás-

sal nézné azokat, a mik ott néha történnek. Természetes is ez, mert hiszen közös fejedelem alatt élvén, vannak bizonyos viszonyok oda át, a melyek nálunk is éreztetik hatásukat. De én arról is meg vagyok győződve, hogy nincs közöttünk talán az országban senki, vagy ha van, igen kevés, a ki ne óhajtana, hogy ott azok a viszonyok mentől előbb, még pedig az alkotmányos alapelveknek megfelelőleg, tisztába hozassanak (Ugy van! Ugy van!) de uraim, — és én ezen reményről nem tudok, nem is akarok lemondani, hogy az nem nagyon is hosszú idő alatt megtörténjék; de jót erről természetesen senki sem állhat.

Arról, hogy mit kellene tennünk, beszélni ma nevetésesnek tartanám, mert hiszen ez attól is fog függni, hogy azon viszonyok miképen alakulnak ott, ha az általunk óhajtott események helyett az ellenkező következik be. Két dologra nézve azonban megmondom, hogy tisztában vagyok. Az egyik az, hogy bármily módok kelljenek is hozzá, a királyunk iránti azt a kötelességet, mely a pragmatica sanctiónak az 1723-iki törvényekbe való beigtatásából származik, nekünk teljesíteniünk kell és teljesíteni is fogjuk. (Helyeslés.) A másikat, a közgazdasági kérdéseket illetőleg az a nézetem, hogy a mint ott a viszonyok megalakultak, az miránk kötött marsrutát nem szabhat. (Ugy van!); Akkor is a magunk érdekei alapján kell megfontolni, milyen politikát kövessünk közgazdasági tekintetben. (Ugy van! Ugy van!) Lehet, hogy akkor az ország többsége azt fogja hinni, hogy a külön vámterület van érdekében: akkor azt kell megcsinálni, (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés.); de ha az ország többsége, úgy, a mint eddig tette, azon nézetben lesz, hogy előnyösebb a közös vámterület, semmi, a mi Ausztriában történt, minket ettől kényszerítőleg eltéríteni nem fog.

És csodálom, hogy épen azok, a kik azon összefüggést, a mi van a fejedelem egysége folytán a monarchia két állama között, sokszor részint tulságosnak tartják, részint pedig szeretnék semmisnek tekinteni, állanak elő azzal, hogy az osztrák viszonyok folytán ezt meg kell csinálni. Én olyan függésben hazámat Ausztriától soha sem láttam, nem is látom és ezt nem is fogadom el. (Élénk helyeslés és tetszés.)

Az új választások.

T. barátaim! Most még néhány szót az egy év leforgása alatt törvény szerint bekövetkezendő választásról. (Halljuk!)

Én azt tartom, hogy ha valaha, úgy ma az ország érdekei azt kívánják, hogy a választásokból a szabadelvű párt — a mostaniról beszélve, mint *tömör, egységes párt* jöjjön vissza, mint többség (élénk helyeslés!) én természetesen minden viszonyok közt azt óhajtánám, de az ellenkező nem töltené el aggodalommal, ha azt látnám, hogy kisebbségben marad a szabadelvű párt, ha jöhetne helyette egy ugyan némelyekben ellennézetű, de hazafias erős többség. De vajjon van-e valaki, a ki ezt hiszi? Higgyék el uraim, nem ok nélküli aggodalom az, mi engem ebben az esetben bánt. Ugyanis, hogy ha a szabadelvű párt nem jön vissza mint többség, a képviselőház feloszlik egyes töredékpártokra, a melyek közül többséggel egy sem bír, a mely tehát nem tud támogatni, fenntartani senkit és semmit. Hogy ilyen párteloszlás hova vezet, hogy arról meggyőződjünk, fájdalom, nem nagyon messze kell néznünk. (Tetszés.)

És én hiszem, hogy a szabadelvű párt, nem mondom az egyéneken, de vissza jön mint többség mai elvei mellett. De ehhez kell, hogy e hazában minden szabadelvű ember teljes lélekkel, teljes buzgalommal belemenjen az akkor bizonyosan megújuló és nem mondom, hogy mindenütt kellemessé való küzdelembe, de viszont, hogy a szabadelvű párt vezetősége, tehát a kormány is, természetesen megnyugvást adjon a párt tagjainak és az országnak az iránt, hogy ha valaki, természetesen szigorúan a törvény korlátai között, de buzgón, lelkesen belemegy a küzdelembe, az az ellenzékiek által ellene támasztott gyanúsításokkal és megtámadásokkal szemben elejtetni nem fog (ugy van) és hogy a törvény szigora egyformán fog éreztetni, ha túllépnek a törvényes korlátot, az ellenzékiekkel éppen úgy, mint a szabadelvűek-

kel s hogy e kettőtől eltérés még az általam igen nagybecsült békeesség kedvéért sem történik. (Helyeslés.)

Én hiszem és bizom abban, hogy a kormány ezt megteszi.

Ezenkívül még csak egy óhajtásom van és ez már nem a kormányhoz szól; szól azokhoz, kik a szabadelvű párt zászlaja alatt hirdetik — mert azt mondják legalább, hogy az alatt hirdetik, — hogy kerületeiket el vannak adva, el vannak paktálva, hirdetik, hogy: ti ne számitatok semmire; a nemzetiségeknek, a néppártoknak, mindenkinek odadobják áldozatul a szabadelvű pártot, hogy azok gondolják meg, hogy, ha hitelre talál, vajjon akkor, ha azt hirdetik — és, ismétlem, szabadelvű firma alatt, hogy a szabadelvű párt azokat, a kiknek azt támogatni és a törvény korlátai közt megvédeni kellene, előre is elpaktálja, hogy azok fognak-e azután ebbe a küzdelembe olyan lelkesen belemenni, mint kellene. (Ugy van!) És még azt is hozzáteszem; Sok ember van az országban, egyformán jó szabadelvű, egyik gyengébb másik erősebb jellemű — a küzdelemben, értem. Vajjon nem fog-e olyan is akadni, aki örülni fog azon, hogy ime, a szabadelvű pártól mondják, igaznak kell lenni, csupán azért, hogy lelkiismerete megnyugtatóval vonhassa ki magát a küzdelemből. Ha meggondolnák ezeket, azt hiszem, óvatosabbak lennének az ilyenek hirdetésével vagy legalább nem hirdetnék szabadelvű firma alatt.

Kopott óra.

Hát, t. uraim, barátaim, választóim, végére értem ma elmondani szándékolt beszédemnek. Köszönöm, hogy türelmökkel megajándékoztak. Hogy velem mi fog történni, azt nem tudom. Meglehet, e beszédet úgy fogják tekinteni, mint egy kopott óra gyenge kegyességét, a melylyel nincs miért vesződni! de lehet, az is, hogy, mint eddig történt, mindent félre fognak érteni, esetleg félremagyarázni, minden oldalról meg fognak támadni. Mi fog történni, mondom, nem tudom; de higgyék el nekem, nem is törődöm vele. Megszoktam régi idő óta ezt az utóbbi eljárást. (Élénk felkiáltások: Éljen Tisza Kálmán!)

Én azért mondtam el az általam elmondottakat, mert egy felől kötelességemnek tartottam irányom felől teljes tisztán nyilatkozni tisztelt választóim előtt, de másfelől azt tartottam, hogy ha valaki a politikai pályán megvénült és annyiszor tapasztalta nemzete egy nagy részének jóindulatát, támogatását, annak, ha vannak aggályai, bizonyos helyzetben kötelessége azon aggályokat felfedezni. (Igaz! Ugy van!) Ha nem alaposak, annál jobb; ha pedig alaposak, legalább a maga részéről megtette legyen, amit helyzetében megtenni lehetett. (Helyeslés.)

Ezen az uton vágytam arra, a mit, ha elértem — pedig úgy érzem, hogy elértem — nyugodt vagyok: hogy az én legszigorubb bírám, lelkiismeretem azt mondhatta: Teljesítetted kötelességedet!

Ajánlom magamat szivességükbe. (Hosszantartó, szünni nem akaró élénk tetszés, helyeslés, éljenzés és taps!)

Záró beszéd.

Tisza Kálmán szavainak elhangzása után ismét *Hlatky* Endre pártelnök emelt szót.

Főösleges volna — ugymond — e beszámoló után hosszasan szólnom. De egy kötelességem. Mint elnök kimondom, a mit ugyanis mindenki tud, hogy mi képviselő urral mindig egyetértünk, mellette aradunk, politikai meggyőződését magunkénak ismerjük el.

A közönség a nagy melegben ezt is helyben hagyta s aztán igyekeztek kifelé, szabad levegőre.

A bankett.

Déli egy órára volt kitűzve a bankett ideje a Fekete Sas nagytermébe, de már egy félórával előbb gyülekeztek a választók a feldiszített terembe.

A teremnek a Kossuth-utcára néző oldalán hosszú asztal fölött Tisza Kálmánnak tölgykoszorúval körülvett képe függött.

Erre az asztalra merőlegesen állott még két asztal.

Pontban egy órákor megérkezett *Tisza Kálmán*, a kit a vendégek felállva, éljenzéssel üdvözöltek, *Dula Miklós* bandája pedig rázendítette *Tisza Kálmán* hajdani nótáját:

Olyan kell minékünk,
Ki megáll a lábán:
Eljen *Tisza Kálmán!*

Régi idők, mikor még ez a nóta valóság volt és mikor még lelkesültek rajta!

A zene hangjai mellett elhelyezkedtek az asztalok körül a következőképpen:

A főasztalnál középen ült *Tisza Kálmán*, tőle jobbra *Beöthy László* dr. főispán, balra *Hlatky Endre*, szemben vele *Bulyovszky József* dr. polgármester. Ugyanennél az asztalnál ültek: *Tisza István* gróf, *Neumann Ármán*, *Nagy Sándor*, *Molnár Béla*, *Örley Kálmán*, *Telegdi József*, *Fassie Tódor*, *Pulszky Gusztáv*, *Kristóffy József*, *Vásárhelyi László* orsz. képviselő, *Rádl Ödön*, *Hoványi Géza* dr., *Szunyogh Lóránd*, *Huzella Gyula*, *Tisza Kálmán* gróf, *Miskolczy Barnabás*, *Szunyogh Péter* alispán, *Sal Ferencz* kir. tanácsos, *Tóth Dezső* közigazgatási bíró, *Grósz Albert* dr., *Reismann Mór*, *Nyíry György*, *Markovits Károly*, *Konrád Márk* dr., *Papp Miklós*, *Lovassy Ferencz*, *Des Echerolles Kruspér* Károly, *Széchenyi Jenő*, *Glac Antal*, *Pallay Lajos*, *Beöthy Pál*, *Fráter Imre* dr., *Mezey Mihály*, *Papp János* főjegyző, *Szabó József*, *Balogh Elek*, *Márkus László* dr. — A többi asztalnál: *Várady Zsigmond* dr., *Molnár Jenő* dr., *Kurländer Ede* dr., *Gyémánt Jenő* dr., *Radó Ignác* dr., *Adorján Ármán* dr., *Schwarz Ferencz*, *Schwarz Jakab* (Élesd), *Rees E. L.*, *Paczauer József*, *Ländler Ferencz*, *Kaczián Károly*, *Papp Aurél* dr., *Szathmáry Király Árpád*, *Dús László*, *Nagy Márton*, *Berger Dániel*, *Léderer Dávid*, *Markovits József* dr., *Gerő Ármán*, *Heller Ede*, *Hranyiczky Károly*, *Gyöngyössi István* dr., *Páffy Lajos*, *Tóth Ármán*, *Bodor Károly* dr., *Wallner Ödön*, *Kovács Béla*, *Cziffra Kálmán*, ifj. *Rimanóczy Kálmán*, *Tamárfalvi Thury Ignác*, *Barthos Adorján*, *Ritoók Géza* dr., *Hegedűs Géza*, *Weingärtner Andor*, *Andrényi Gusztáv*, *Müller Salamon*, *Kunz Gusztáv*, *Ember Géza*, *Kornstein Lajos* dr., *Moskovits József* dr., *Bodor Károly* dr., *Laszky Ármán*, *Molnár Lajos*, *Szöke Antal*, *Vinkler Lajos*, *Wagner József*, *Kovalszky Kálmán*, *Major Lajos*, *Rendes Vilmos*, *Miskolczy Ferencz*, *Szunyogh Zsigmond*, *Gábel Jakab*, *Dravetzky Mihály*, *Böllöny György*, *Böllöny Andor*, *Tarr Gábor*, *Deák Jakab*, *Osváth Kálmán*, *Kádár János*, *Breider Mór* dr., *Kovács S. János* dr., *Stark Gyula*, *Vavrek Kálmán* dr., *Czeplédy Imre*, *Zilahy Lajos*, *Szabó Árpád*, *Tapfer Márton*, *Makay Győző*, *Éder Géza*, *Tarr György*, *Balogh Elemér* dr., *Hadházy Kálmán*, *Weisz Mór*, *Ertsey Péter* dr., *Szóllósy Ferencz*, *Popescu Mihály*, *Reiner Albert* dr., *Sarkadi Lajos* dr. stb. és az újságírók.

*

Az étlap a következő volt:

Csirke leves,
Tok szeletekben) tartármártással
Kecsege Asbique)
Bélszin,
maderia mártás és pástétommal,
Crémes és almás lepény,
Pulyka) sülték,
Malacz)
Saláta, ugorka,
Giardinetto,
1 üveg bor.

Dr. Beöthy László főispán mondta az első felköszöntőt a királyra, melyet az egész közönség állva hallgatott végig. A magyar nemzet történelmén átvonul, ugymond, a loyális, az uralkodó iránti szeretet. E loyálisnak hullámai soha sem csapkodtak oly magasan mint ma. E hullámnak csak egy cseppje ömlik ki szívünkbe, mikor poharunkat ez alkalommal először a király ő felségére emeljük.

Rádl Ödön: Gyakori jelenség a történelemben, hogy a legnagyobb alakok csak addig nagyok, a míg a hatalom kezükben van. Mikor ez a hatalom kiesett kezükből, a feledés homálya borul rájuk. Ennek oka két körülmény: a kor utilitárius iránya, és hogy az illetők műve

az erkölcsi érték abszolút vívmányának nem felel meg, mert nem követnek eszményeket. A legtöbb nagy embert csak addig ismerik, míg a mindennapi hatalom fényében látják őket. Vanak kivételes nagy egyének, kiknek erkölcsi sulya nem függ attól a hatalomtól, melyet elfoglalnak, kikkel szemben megtörik az utilitárius felfogás. Ennek oka az, hogy ez egyének nem öncélul tekintették a hatalmat, hanem az által eszményeket akartak megvalósítani és pedig eszményi alapon. Már pedig az eszmények meg nem halnak soha s a ki ezek által él, annak örök életű a neve. *Az újabb magyar közéletnek Deák Ferencz óta legnagyobb alakja Tisza Kálmán (!)*, a modern Magyarország kifejlesztője. Eszményei a magyar állam konszolidálása, a demokratikus szabadelvűség, mind a kettőnek *Tisza Kálmán* volt legfőbb előharczósa. A magyar állam magyar volt az ő kormányzása alatt, mint még soha, a vallási és nemzetiségi töredékekből egységes nemzetet alkotott. Ebben van annak titka, hogy nem osztotta a többi tuczat-államférfi sorsát. Nem az a kopott petyegő óra ő, a minek magát feltüntetni akarta.

Ma a felekezeti és kaszt-szellem újra kezdi felütni fejét. Jól esik ezek közt egy ősz vihar-edzett katonára feltekintenünk, a ki a magyar modern szabadelvűség legerősebb sziklája. Ennek a bizodalomnak akar kifejezést adni a párt megbizásából.

A párt szeretetét tolmácsolja, mert mi nagyváradiak nemcsak a nagy embert tiszteljük benne, hanem szeretjük (?) is a mi *Tisza Kálmán*unkat, a kiből mi főleg az embert szeretjük. A hatásos szónoklatot ezzel fejezte be: veled, uram, veled!

Hlatky Endre: *Tisza Kálmán* megemlékezett beszédjében a parlament mult évi nehéz helyzetéről, mely az egész országot aggodalommal töltötte el s kerestük az embert, a ki ebben a helyzetben Magyarország jövőjét biztosítsa. Ezt a vezért megtaláltuk *Széll Kálmán*ban; az ő egészségére emeli poharát s indítványozza, hogy táviratilag üdvözöljék. (Éljenzés, helyeslés).

Hoványi Géza dr.: Nekünk magyaroknak szokásunk minden dolgunkat áldomással befejezni. Ez alkalommal is az ősi szokásnak hódolva, megemlékezik az ország hosszas küzdelmeiről, a melyekben a szabadelvű párt a biztos utat képezi. A szabadelvű párt összetartására üríti poharát.

Radó Ignác dr.: Ünnepe van ma megint Nagyváradnak. Honvédek, első honvédek jöttek ide, kiket odaállítottunk az ország védelmére. Mindnyájunknak egy a célunk: a haza boldogsága, a melyre különböző utakon törekszünk. Szerinte egy helyes út van: a szabadelvűség, a melyé a jövő. Látja dús képzeletében egyfelől a sötét reakció vézna alakját, másfelől a szabadelvűség daliás (oh, oh! görbe orrok, görbe lábak!) vitézeit. Ezekről igen csinos képet fest, a mit a vendégszeretet így is hoz magával. Szépen megdicséri a jelen volt liberális képviselőket s végül kívánta, hogy őket az Uristen sokáig éltesse.

Melyhez hasonló jókat kívánt a közönség *Radónak* is.

Tisza Kálmán általános csend és figyelem közt a következőket mondotta: Igérem, hogy rövid leszek és nemcsak igérem, de meg is tartom. Emelem poharamat azért, a mire nekünk magyaroknak, de különösen nekünk, lelkes szabadelvűeknek legnagyobb szükségünk van. Emelem arra, hogy a kétségtelenül sok oldalról felhozott, tényleg előforduló, sokak által jóhiszemű aggodalmakkal még jobban megzavart egyetértés széles e hazában,

különösen a szabadelvű pártban helyreálljon. Emelem arra, hogy Magyarország fiai, első sorban azok, a kik a szabadelvű párthoz tartoznak, mindnyájan minden kisebb neheztelet s képzelt vagy méltó sérelmet elfeledve, vállvetve működjenek a haza boldogulásán. (Szünni nem akaró éljenzés).

Pulszky Gusztáv: Azt a szerénytelenséget követi el, hogy *Tisza* után felszólal. Örömmel látja, hogy Nagyvárad mennyire ragaszkodik *Tisza Kálmán*hoz és a szabadelvűséghez. Ide jöttek ők, budapesti képviselők *Tisza Kálmán* iránti tiszteletből és azért, hogy lássák Nagyvárad ragaszkodását. Hallani akarták *Tisza Kálmán* beszédjét, mely felszabadítja a gondolkodást s valóban, a közvélemény számos tévedését eloszlátva látja e beszéd után. Látjuk, mire van szükségünk egy a kormányhoz mint a közönségnél s hiszi, hogy mindez be fog következni. Poharát *Tisza Kálmán*ra emeli.

Tisza Kálmán rövid felszólalásban azért a szives fogadtatásért mondott köszönetet, a melyben részesítették. Különösen az esett jól neki, hogy mint *Tisza Kálmán*t, mint embert szeretik.

Balogh Elek a világosságot, a meleget véli feltalálni *Tisza Kálmán*nál. A magyar hazáért üríti poharát.

A társaság *Dula Miklós* kitűnő bandája mellett a késő délutáni órákig maradt együtt.

*

Tisza Kálmán tegnap este a 11 óra 4 perczkor induló személyvonattal a fővárosba utazott.

Protestánsok gyűlése.

A protestáns irodalmi társulat pozsonyi közgyűlése a megszokott sablon szerint folyt le. Panaszkodtak bajairól, állítólagos sérelmeikről, kirohanásokat intéztek a katolikusok ellen. *Hegedűs* miniszter még a király vallását is emlegette és buzdították egymást intenzivebb működésre. Felemlitendők tartjuk, hogy az államférfiak közül részt vettek *Hegedűs* miniszter, *Szilágyi* Dezső és *Zsilinszky* államtitkár.

Jellemző *Ritoók* Zsigmond nagyváradi kir. táblai elnök értekezése, melyet kivonatban a következőkben közlünk:

Ritoók Zsigmond »Az egyesületi tevékenység az egyházban« cz. értekezését meg nem jelenhetése folytán *Hamar István* budapesti református teológiai tanár olvasta fel. Ecseteli a protestáns egyházak jelenlegi helyzetét és keresi azon okokat, hogy most sokkal kedvezőbb körülmények és politikai viszonyok közt, mint hajdan, az üldözések korában, a protest. egyház ellenálló ereje elernyed és tagjainak száma aránylag napról-napra csökken. Statisztikai adatokkal mutatja ki az áttérések számát, valamint a gyermekek vallására vonatkozó megegyezéseket. Legelső oka ennek az, hogy a protestáns intelligencia egy részében a hit megingott. A nép rétegében pedig a vallási közöny széles mértékben elterjedt. Ezek a dolgok vezették lejtőre a két protestáns egyházat. Felhívja a társaság figyelmét nevelési rendszerünk hiányosságaira és a protestáns női nevelési ügynek felkarolását sürgeti. Keresve-keresi a módokat, melyek segíthetnek mai bajainkon. Végkövetkeztetéseiben oda jutott, hogy csak a család az, amely megválthatna bennünket. Egyesítsük erőnket, alapítsunk ifjúsági egyesületeket, neveljünk szegény, drága gyermekeket. Nem barátja a felekezeti harcznak, de aki azt kívánja tőlünk, hogy mondjunk

le, ne tegyünk semmit, mert különben a haza polgárai közt növeljük az ellentéteket, szítjuk a szenvedélyeket: az morális öngyilkosságot követel tőlünk.

Nem kell kétségbe esnünk, bajaink ugyan vannak, de hiszi, hogy *intenzívebb munkálkodás* után diadalra viszzük ügyeinket.

Néppárti gyűlések.

A néppárt folytatja Erdélyben a mult őszön megkezdett akciót s népgyűléseket rendez.

Szeptember 29-én szent Mihály napján, *Lemhényben* délelőtt 1/2 12 órakor, másnap szeptember 30-án, vasárnap, d. e. 11 órakor, *Osdolán* rendez népgyűlést, melynek tárgyszorozata a következő:

Elnöki megnyitó. Tartja: Dr. *Major* Ferencz, orsz. képviselő.

A néppárt működéséről. Tartja: *Molnár* János, p. főpap, orsz. képviselő.

Legyünk-e néppártiak? Tartja: *Kálmán* Károly, orsz. képviselő.

Elnöki zárszó.

Ugyancsak szeptember hó 30-án, *Lentiben* és *Pákán* rendes népgyűlést a néppárt, a következő tárgyszorozattal:

Elnöki megnyitó. Tartja: ifj. *Zichy* János gróf, orsz. képviselő.

Mit tett eddig a néppárt? Tartja: *Buzáth* Ferencz, orsz. képviselő.

A néppárt és a kisgazdák. Tartja: *Farkas* József, orsz. képviselő.

A szövetkezetekről. Tartja: Dr. *Ernszt* Sándor.

Elnöki zárszó.

Giardinetto.

— A Tisza-bankettéről szedegetve. —

Csak szép dolog az, hogy nálunk minden nagyobb eseményt ivással és evéssel kell befejezni.

De az már kevésbé szép, hogy a fényesnek ígérkező kosztoláson óriási beszédek hangzanak el, a melyeket a pinczereknek muszáj haptákban végighallgatni. Addig nem lehet sem enni, sem inni.

Igy lesz azután a 4 fogásos, öt koronás, ellenben pezsgő nélkül szűkölködő ebédből 2 és fél óras fényes bankett.

Különösen kellemes az ilyen hosszú díkezió az újságíróknak. Nekik pontosan le kell jegyezni a nagy potentátok kis kaliberű nyilatkozatait s az alatt olyan urak, a kiknek az ebéd tréfli, elszedik előlük a nem tréfli — szöveget.

Ezért volt a Tisza-banketten legelkeseredettebb a hangulat az újságírók közt.

Csak egy vidám újságíró volt található az egész társaságban. Ennek is ebéd előttől támadt a jó kedve.

Javában írta a vendégek gyülekezése közben is, most folyó regénye mai részletét. Ha ötlet dolgában megakadt, szomszédjának adta át a papirost és tollat. Eközben valaki megemlíti:

— Láttál már új huszkoronás bankót?

Bohémünk kivág a zsebéből egy vadonat új példányt s odatartja a kérdező, egy kiválóan furfangos fiskálisunk elé.

— Itt van. A mi lapunknál így mérik az előlegeket.

Az ügyvéd ur mókázni próbált.

— Adja el. Megveszem tíz forintért.

— Nem én, minden apai és anyai jussomért sem adom!

— Tíz forint 10 krajczár!

— Száz forintért sem!

— Tíz forint 20 krajczár!

— Egy millió alul nem diskurálok.

— Tíz forint és egy ezüst korona!

— Annyiért igen. Ide vele. A móka vége az lett, hogy az ügyvéd ur leszurta a tíz forintot és egy koronát, a szerkesztő ur pedig nem írta tovább a regényét.

Most kellett volna egy rémes rabvállalást kiszínezni s ilyen örömteli esemény után lehetetlen lett volna.

Az ünnep legkimagaslóbb pontja volt Krüger einök megjelenése.

Egyszer ugyanis felemelkedik egyik ismert nagyváradai nagykereskedő, mire valamelyik budapesti kollégánk meglepetve kiáltott fel:

— Nini, Krüger elnök fiatalabb korából!

Általános meglepetés. Kerestük mindenütt a nagy bűrt, míg aztán kiderült, hogy az illető ugyan nem Krüger, de a boltjában kapható az öreg bűrnak jól talált hasonmása, mint sétatob és tajték-pipa.

Valószínűleg innen támadt a nagy hasonlóság. Mint a hogy Rádl szokta mondani: a környezet hatása az egyénre.

Adolár.

Tisztelgés a bibornoknál.

Tegnap volt 27-ik évfordulója Schlauch bibornok püspökké szenteltetésének. Ez alkalomból — hű papsága és ezek legértékesebb segítő társai — a tanítók, testületileg mentek fel a világhírű főpaphoz, ki iránt igazán példátlan ragaszkodás és szeretettel viseltetnek mindannyian.

1/2 10 órakor a káptalan és a szemináriumi papságot *Vinkler* József, vál. püspök, nagyprépost vezette a bibornok elé. Üdvözlő beszédében hivatkozott szentséges Atyánk XIII. Leo pápa szavaira, melyek szerint Krisztusnak engedelmességet, aki az apostolok s ezek törvényes utódai iránt tanusit tiszteletet és engedelmisséget. Ezt óhajtotta a káptalan és központi papság kifejezni ez alkalommal is, — és azt a kívánságot, hogy a jó Isten Ő Eminenciáját az egyházmegye élén hosszú élettel s egészséggel áldja meg.

A bibornok válaszában örömmel tett bizonyosságot arról, hogy káptalana és papsága, Ő Szentsége eme újabb keletű külön buzdítása előtt, tanusított ragaszkodást a főpástorhoz; e támogató engedelmisséget továbbra is kérte a magas kort ért főpástor számára s egyben biztosította papságát a maga legjobb indulatáról.

Ez után *Dencs* János tb. kanonok, esperesplebános vezetése mellett a megjelent esperesi kerületi papság és tanítóság tisztelgett.

Dencs János a tőle szokásos ékesszólással és nemes lelkesedéssel a következő mély hatású beszédet intézte a bibornokhoz:

Mindig örömlükre szolgál Eminenciád magas színe előtt megjelenni, ma pedig ez örömlüket fokozva érezzük, midőn Eminenciád püspökké szenteltetése évfordulója alkalmából azon engedelmisséget és tiszteletet, hűséges szeretetet és ragaszkodást, mit ordinatióknk alkalmával püspökeinknek fogadánk, ma Eminenciád, mint nagytudományu, apostoli buzgalmu és hön szeretett főpástorunk magas személye iránt megújítani szerencsések lehetünk.

Határozottan fogadjuk, hogy Isten dicsőségének terjesztésében és a halhatatlan lelkek üdvének keresésében és munkálásában szent hivatásunkhoz képest minden tehetségünkkel közreműködni akarunk; hogy

az ártatlan kisdedek sziveibe a vallásos és erkölcsös nevelés áldásos magvait elhinteni törekszünk; hogy üdvözítő szent egyházunk győzedelmes diadalát a poklok hatalmán kivívni minden szellemi és anyagi erőnkkel — egészségünk sőt életünk és minden földi érdekünk árán is — papi karakterünk-ből kifolyó legszentebb kötelességünknek, legméltóbb büszkeségünk és dicsőségünknek fogjuk tartani; — egyszóval határozottan ígérjük, hogy szívünk minden dobbanása végső lehelletünkig, koporsónk bezártáig, minden gondolatunk és érzelmünk, minden törekvésünk, igyekezetünk és működésünk a mindenható Isten dicsőségét, Krisztus szent keresztjének győzedelmes diadalát, üdvözítő szent egyházunk áldásos elterjedését, az egy akol és egy pástor boldog idejének bekövetkezését és ránk bízott hiveinknek lelkiüdvét, — és mindezzel kapcsolatban Eminenciád fűpásztori meglegedését és atya örömet szándékolja és czélozza.

De elismerve és bevallva azt, hogy önmagunkra hagyatva igen gyengék és gyalólk vagyunk magasztos működésünkben és nehéz, fáradságos küzdelmeinkben Isten kegyelmére, szent malasztjára nagy szükségünk levén, alázatteljesen kérjük Eminenciádat, mint Krisztus apostolainak törvényes és nagynevű utódját, hogy hivatásunk teljesítésében főpásztori figyelmeztetései és intelmeivel, atyai utasításai, tanácsai és hatásos áldásával a Mindenható kegyelmét számunkra lecsdeni, közvetíteni legyen kegyes, hogy erősek, szilárdak és egyek legyünk szent hitünkben, hogy kitartók, bátrak legyünk együttes működésünkben és győztesek mindnyájan kivétel nélkül a döntő-harcban.

Viszonzásul ígérjük és határozottan fogadjuk, hogy Eminenciád legjobb egészségéért, hosszú és áldásteljes életéért, testi-lelki jóléte és meglegedéséért, teljes boldogságáért naponkint buzgón fogjuk kérni az Ur Jézus szentséges Szívét és azért, hogy Eminenciád főpásztori és atyai nemes szívét óvja és őrizze meg minden kellemetlenségtől, búbanat és keserűségtől és a bold. szent Szűz hatalmas közbenjárása és oltalma eszközöljön Eminenciád bölcs terveinek és szent szándékának örvendetes kivitelt és dús eredményt.

Ajánljuk magunkat és az általunk képviselt nagyfontosságú ügyünket Eminenciád főpásztori figyelmébe és atyai kegyelmébe. Éljen!

Schlauch bibornok válaszában meghatottan emlékezett meg róla, hogy püspökké szenteltetésének 27-ik évfordulóját érte el. Mindig élénken érezte — mondá — azt a misztikus köteléket, mely a püspököt papságához fűzi, különösen érzi azt e napon, fűszentelése évforduló napján. Egynek kell lenni a munkában és az imádságban. Szívesen veszi a szónok által kifejezett érzelmeket, kéri a hathatós támogatást.

Számosan keresték fel e napon városunk polgári és katonai intelligenciájából is az egyház fejedelmét ezen örömnappa alkalmából. Ma pedig a székesegyházban délelőtt 9 órakor és a plebánia templomban a szokott időben hálaadó isteni tiszteletek fognak tartatni.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

- Szept. 21. A biharmegyei nőegylet vál. ülése d. u. 4 órakor az árvaházban.
Szept. 21. A sakkör vál. ülése d. u. 5 órakor a keresk. Csarnokban.
Szept. 22. A nagyváradai »Tanítók köré«-nek választmányi ülése d. u. 5 órakor.
Szept. 22—23. Lóverseny Nagyváradon.
Szept. 23. Az iparos ifjak szüreti mulatsága a Sasban.
Szept. 23. A végrehajtó bizottság ülése a sertészizlalo ügyében d. e. 10 órakor a megyeház kistermében.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 8-5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 8-5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

* **Belopotoczy püspök bérmautja.** Már megemlékeztünk arról, hogy a most folyó szeptember hónapban *Schlauch* bibornok felkérésére *Belopotoczy* Kálmán tábori püspök, nagyvárad kanonok fogja végezni a bérmautát az egyházmegyében. *Belopotoczy* Kálmán tábori püspök tegnap érkezett Nagyváradra, *Bielik* Imre titkára kíséretében. A bérmauton titkárán kívül *Fetser* Antal kanonok és *Nyáry* Ignác egyházmegyei könyvtárnok kísérik a püspököt. — A bérmautáról a következőket írják lapunknak: Dr. *Belopotoczy* Kálmán tábori püspök, nagyvárad kanonok, holnap szombaton este érkezik *Csabára*, itt kezdvén meg bérma-körntjét. Ugy a csabai katolikus hívek, mint a megye többi községei, melyekbe *Belopotoczy* Kálmán tábori püspök ezuttal ellátogat, nagy ünnepélyességgel készülnek fogadni a főpapot. Szombaton este 7 órakor Nagyvárad felől érkezik *Csabára* a püspök. A vasuti állomáson a járási hatóság, a községi előljáróság és az egyháztanács fogadják és *Sztraka* György főszolgabíró üdvözlö. A főpásztor a plebánián fog megszállani s az utvonálnak, melyen bevonul, ünnepies színezete lesz. A házakat fellobogózzák, a plebánia udvara előtt pedig diszes kaput állítanak fel, melynek homlokán színes transzparent hirdeti: Isten hozott! Itt *Nemeskey* Andor szentszéki ülnök, csabai plebános mint házigazda és *Kny* Antal kerületi esperes a papság élén fogadják a püspököt. — Vasárnap délelőtt 8 órakor *Belopotoczy* Kálmán püspök ünnepélyes misét tart, szent beszédet mond, nyomban utána megkezd a bérmautát s végül főpásztori áldást oszt. Bérmautásra több mint ezren jelentkeztek eddig. — Körülbelül 11 órára ér véget a bérmautás s ekkor a püspök küldöttségeket fogad a plebánián. A papság, a kath. egyháztanács, a járási hatóság, a községi előljáróság, a kat. helyőrség, több testület és egyesület fog tisztelegni a főpásztonál. Déli 1 órakor *Nemeskey* Andor plebános a püspök tiszteletére ebédet ad, melyre ötven meghívó küldetett szét. Ebéd után, délután 4 órakor, kocsin *Békésre* hajt a püspök. A kivonulás szintén ünnepélyes lesz. Több fogat s a gazda-íjak lovas-bandériuma kíséri a püspököt a békési határig, hova fogadására a békésiek elébe jönnek. A további uti-programm a következő: 24-ikén bérmautás Békésen, délután utazás kocsin *Mező-Berénybe*. 25-ikén bérmautás *Mező-Berényben*, délután utazás *Gyomára* vasuton. 26-ikén bérmautás *Gyomán*, délután utazás kocsin *Endrődre*, 27. és 28-án bérmautás *Endrődön*.

* **A szent-jobbi apát esküje.** Dr. *Fraknói* Vilmos címzetes püspök, nagyvárad kanonok és a szent-jobbi apátság új javadalmasa, az apáti esküt letette dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok, püspök kezeibe. Az eskü letétele után az új apát visszautazott a fővárosba.

* **A megyegyűlés második napja.** Tegnap délelőtt folytatta és befejezte Biharvármegye törvényhatósági bizottsága őszi közgyűlését. *Beóthy* László főispán elnökölt s a tisztviselőknél kivül mintegy 15 bizottsági tag volt jelen. A letárgyalt ügyek közül fontosabbak voltak a következők:

A nagyszalontai kórház szabályzata, a belügyminiszterhez terjesztetett fel. Boglutz István volt belényes-ujlaki jegyző fegyelmi büntetés pénze leiratott. A nagyvárad iparoktatási bizottság kérelmére 100 korona segély megszávatott. A helybeli 48-49-es honvédegylet köszönő irata — tudomásul vétetett. A központi

III-ad osztályú irnokok felemelt lakbérének átvállalása iránt a belügyminiszterhez felirat intéztetett. **Visszautasítottak:** Bihar-Félegyháza község szervezeti szabályrendelete, Siter községnek a köri állatorvosi állásról szóló szabályrendelete — Vancsod községnek a végrehajtási költségekről szóló szabályrendelete — Berettyó-Ujfalu községnek a vásártéri italmérési helyiség bérbeadása ügyében hozott határozata — Kis-Kágya községnek ingatlan vétel ügye — Hosszu-Pályi községnek a szülésznő fizetés ügyében hozott határozata — A kebesdi kör kézbesítői állás szervezésére vonatkozó határozatok — Szalacs községnek, a nem helyben lakó kereskedőknek a heti vásárokon való árulhatása ügyében hozott határozata. **Jóváhagyottak:** H.-K.-Szent-Miklós község birtokosságának a nyomásos gazdálkodás fenntartását kimondó határozata — H.-K.-Szent-Miklós községnek kaszálló-vétel ügye — Hosszu-Pályi községnek, a regále kötvény eladása ügyében hozott határozata — Hosszu-Pályi községnek orvosilak vételügye — Álbis község határozata a postahivatal felállítása ügyében — A széplaki köri állatorvosi állás rendszeresítése tárgyában hozott határozatok. Gross község ingatlan vételügye. Ezenkívül jóváhagyottak még 163 község számadásai.

* **A színház látogatói.** A városi tanács szigoruan eltiltotta az új színház belső megtekintését, mert nemcsak feltartják a kíváncsi látogatók a munkásokat, hanem károkat okoznak az egyes diszitményekben és aranyozásokban. A szigorú intézkedést megküldötte a tanács a művezető mérnöknek is, hogy intézkedjék, miszerint a színházba egyetlen látogató sem mehessen be. Erre a tanácsi intézkedésre tegnap válaszolt *Krubicza* József művezető-mérnök, a *Fellner* és *Helmer-czég* képviselője. Kijelenti, hogy a tanács intézkedésének nem tud megfelelni, mert a színházat tulnyomólag városi tisztviselők és törvényhatósági tagok látogatják, a kiket vagy nem mer a kiállított rendőr megszóllítani, vagy ha azt teszi, erős gorombaságokat kap s elhallgattatják. Volt alkalom, hogy a villamos világítás próbájánál betörték az ajtót s mások az ajtón keresztül másztak be s vele is gorombáskodtak. Ha keresztül akarja vinni a tanács rendeletét, állítson erős őrséget a színházhoz.

* **Öngyilkos ügyvéd.** *Pollák* Rezső budapesti ügyvéd, az angolbank főügyésze, tegnap délelőtt dolgozószobájában agyon ölte magát. Azonnal meghalt. 45 éves volt. Utóbbi időben idegbetegséget konstatait nála sógora, *Hirschler* egyetemi tanár.

* **Tűzeset H.-K.-Kovácsiban.** Levelezőnk írja, hogy tegnapelőtt, szerdán d. u. 2 óra tájban kigyuladt a hegyközkovácsi-i ev. ref. lelkész istállója. A lakosságot nagy rémület szállotta meg, mert az egész községet fenyegette a veszedelem. Szerencsére csendes idő volt s a tüzet lokalizálni lehetett. A lelkésznek az istállóján kívül elégett az összes szénája és szalmája, majd átsapott a tűz a kántor-tanító udvarára s elhamvasztotta az istállóját és minden takarmányát. Nagy veszedelemben forgott a ref. templom is, a mely közel lévén a paplakhoz, tüzet fogott, azonban ezt megmentették, Nem tudják, miből keletkezett a tűz.

* **Magánborfogyasztók adója.** A törvény kedvezményt biztosít azoknak a szőlőbirtokosoknak, akik nem mérnek bort s csupán saját szükségük fedezésére tartanak vissza borterméseikből bizonyos mennyiséget. Azok, akik ezen adókedvezményt igénybe venni óhajtják, ezt a szüret befejezése előtt bejelenteni tartoznak, a melyre nézve a következő értesítést adta ki a város: Az 1892. évi XV. t.-cz. végrehajtása tárgyában kibocsátott 51015 p. m. utasítás értelmében, azon szőlőtulajdonosok, kik szeszes italok kimérésével, vagy kismértékbeni elárulásával nem foglalkoznak, azon kedvezményben részesítettek, hogy saját termésü bo-

raiktól a házi szükségletre szánt mennyiség után boritaladó fejében a szabályrendeletileg megállapított községi fogyasztási adón kívül, még pedig: bor után hektoliterenként 3 frt. 35 kr., bormust és czeffre után 2 frt. 52 kr., gyümölcsbor után 1 frtot tartoznak fizetni. Felhívom azért mindazon szőlőtulajdonosokat a kik ezen kedvezményt 1900-ik évre igénybe venni óhajtják, ezen igényüket f. évi szeptember hó 30-ik napjáig, legkésőbb azonban az általános szüret befejezése napjáig, mindenkor d. e. 8 órától 12 óráig, a városi fogyasztási adóhivatalnál annyival is inkább bejelentésük, mivel ezen határidőn túl jelentkezők a kedvezményt igénybe nem vehetik. Kelt Nagyváradon, 1900. évi szeptember hó 19-én. *Bordé* Ferencz, adóügyi tanácsnok.

* **A katonák megérkezése.** Az éjjel hatalmas kúrtszó és dobpergés zavarta meg a város csendjét. A nagyvárad 37. gyalogezred 1-ső zászlóalja érkezett meg 12 óra 7 perczkor külön katonai vonattal Boszniából s a fáradt hadiak a *Rákóczi*-induló taktusai mellett indultak az állomásról. *Szaroveczky*-utcán végig hangzott a katona banda, a merre a zászlóalj vonult s ugyancsak kipirult az arcuk az örömtől, hogy újra látják szülőföldjüket. Az érkező katonák fogadására megjelentek az állomáson, *Latscher* altábornagy, *Lovetto* tábornok, *Aulich* ezredes és az egész tisztikar.

* **Dankó Pista visszatért.** Nemrég a község nagy sajnálatára eltávozott a dal-király a városunkból, azonban megígért, hogy a színház megnyitásáig újra eljön. Tegnap érkezett meg dalársulatával s a Bazar vendéglő nyári helyiségében újra fognak hangzani a józsu *Durbints* nóták, mint szokták a nagyváradiak nevezni. Tegnap este tartották meg az első előadást, melyet előkelő község hallgatott. A társulat hosszabb ideig marad városunkban s a *Dankó élet* újra fel fog elevenedni a *Bazárban*.

* **Véglegesítés.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. *Lázár* Béla budapesti VII. kerületi állami főgymnasiumi rendes tanárt rendes tanári minőségében véglegesen megerősítette.

* **Bérkocsi tarifa a lóversenyre.** Holnap, szombaton és vasárnap délután megy végbe a nagyvárad gyepen a lóverseny. A rendőrkapitányi hivatal, hogy az esetleges zsarolásoktól megóvja a községet, megállapította a bérkocsi árakat, amelyeket a városból a lóversenyterre, esetleg vissza a városba fizetni kell. Az e tárgyban kibocsátott hivatalos hirdetmény a következő:

A község tájékozása és a netaláni zsarolások megállítására céljából a folyó évi szeptember hó 22. és 23-án a *Bóné-kut* melletti területen megtartandó ügöző és lóversenyek alkalmával a bérkocsi díjak a következőkben állapítottak meg:

1. Egész délutánra t. i. a lóversenyterre ki és vissza várakozással együtt kétfogatu bérkocsi részére 4 frt, egyfogatu részére 2 frt 50 kr.

2. A lóversenyterre ki vagy onnan vissza két fogatu bérkocsi részére 1 frt 40 kr., egy fogatu részére 80 kr.

Nagyvárad, 1900. szeptember 20.

Rimler Károly s. k.,
rendőrkapitány.

* **Tömeges rablás.** Tegnap számunkban megemlékeztünk arról, hogy valami szervezett betörő banda végig rabolta a Gilányi-sort s nem kevesebb, mint hat helyen követett el betörést. Ugy látszik, hogy ezen derék kötélrel való csapat nagyobb vendégszereplésre készül nemcsak Nagyváradon, hanem a környék községeiben is. Mint értesülünk, tegnap éjjel *Pecze-Szöllös* községben garázdálkodtak. Feltörték az országot mellett *Hankovits* Ferencz gyógyszerárát, amelyből nagyobb mennyiségű cukrot és mintegy 20 korona pénzt loptak el.

Azonkívül több helyen tettek látogatást a községben; így Mihalek Jánosnál, a kitől két lovát szekeresül ellopták. A kedélyes. tolvajok ezután végig menve az egész városon a külvárosi rét mellett haladtak, a mikor két legelésző lovat vettek észre. Az őrizetlen lovakat elfogták, befogták a szekérbe s cserébe Mihalek lovait hagyták ott. Azt hiszik, hogy valami csavargó cigány csapat űzi ezt a kellemetlen tréfát s remélhetőleg nemsokára nyakoncsipik, a mikor illő jutalomban fogják részesíteni a kedélyes tolvajokat.

* **Halálozás.** Részvétel vettük a következő gyászjelentést:

Máthé Gyula és neje s gyermekei, Máthé Ede, Máthé András és neje s gyermekei, Máthé Erzsébet és férje Tomázi János és gyermekei, Máthé Lajos és neje, Máthé Etelka, Máthé István és Máthé Ilona a magok, valamint nagyszámu rokonság nevében is fájdalomtelt szívvel tudatják a lejobb édesapa, após, nagypapa, testvér, rokon és barát id. **Máthé András** Nagyváradi város elagott polgára és volt 1848—49. honvédnek folyó évi szeptember hó 19-én éjjel, életének 71-ik évében váratlanul történt elhunytát. A megboldogult drága halott földi maradványai folyó hó 21-én d. u. 4 órakor fognak az ipartestületi menházából az ág. ev. hitvallás szeriartása szerint a központi temetőben örök nyugalomra tételni. Mely vég-tisztességtételre az elhunyt rokonai és barátai tisztelettel meghívotnak. Nagyváradi, 1900. évi szept. hó 20-án. Béke hamvaira!

* **A Deák-Sváb párbaj.** Ma reggel 6 órakor verekedett meg Deák Jenő Sváb Rezsővel annak a kínos jelenetnek befejezése kép, amely a napokban az Abbázia-kávéház előtt lezajlott. Szerencsétlenségére Svábót Deák golyója veszedelmesen megsebezte s most a Herzel-szanaszatoriumban fekszik. A viaskodás a katonai lövölde mögött, a kispesti határban folyt le. Deák segédei voltak dr. Papp Zoltán, a ki a párbajt vezette és Kardos Gyula festőművész helyett Csillag Mihály közjegyző helyettes, Svábéi pedig Szendeffy Elemér és Ujhelyi Oszkár. Mint orvosok dr. Nagy Albert, illetőleg Prinz Árpád dr. szerepeltek. A rövid czélzás után mindkét pisztoly eldőrdült, de nem találtak. Az egyik golyó Deák fejem ellett sivitott. A második golyóváltásnál Sváb összeesett. Az orvosok nyomban melléje rohantak s konstatálták, hogy a golyó a jobb csipőnél hatolt a hasüregbe s a baloldalon akadt meg. Nyomban a szanaszatoriumba vitték, a hol 9 órakor megoperálták, de a golyót nem távolíthatták el. A sebesült állapota veszedelmes.

* **Névváltoztatás.** Rosenfeld Márton Menyhért érmihályfalvai lakos vezetéknévét »László«-ra változtatta.

* **Telefon Kolozsvár-Budapest közt.** A telefon Nagyváradtól Csucsáig körülbelül 10 nap alatt lesz készen. Csucsától Kolozsvárig már rég készen van a vonal, csak az van hátra, hogy Csucsánál kössék össze a vonalakat, a mi 10 nap múlva meg is fog történni. Ekkor aztán Budapesttel, Béccsel és Berlinnel lesz Kolozsvárnak is összeköttetése. Hogy a telefont, mely tíz nap múlva lesz készen, mikor adják át a nyilvánosságnak, még nincs meghatározva.

EGYESÜLETEK

A sakkör ülése. A nagyváradi sakkörnek érdekes vendégei érkeznek a jövő héten, Lasker Ede, Maróczy Géza és Marco György sakkmeisterek jönnek Nagyváradra s vendégszerepelnek szept. 25. és 26. án az egylet helyiségében. Erre nézve a sakkör választmánya

szeptember 21-én, azaz pénteken délután 5 órakor az egylet helyiségében (Keresk. Csarnok) igazgató-tanácsi ülést tart.

IRODALOM.

• **Kiskereskedők Lapja.** Megjelent a nagyváradi »Kiskereskedők Lapja«-nak 4. száma. Ezuttal is ügyesen, változatosan van összeállítva s több magvas cikket és gazdag rovatát közli az apróbb tudnivalókról.

Elismerés Magyar Gézának. Jogakadémiánk fiatal tudós tanára, dr. **Magyar Géza** tavaly a magyar perjog alaptanairól nagyobb szabásu munkát adott ki, mely már akkor jogászai körökben nagy feltűnést keltett eredeti felfogásával s alaposágával. Most pedig a legszebb elismerések egyike jut a szerzőnek; a magyar tudományos akadémia bíráló bizottsága (Concha, Kováts és Nagy Ferencz) u. i. a legutóbbi években megjelent jog- és államtudományi munkák közül Magyaréről következőleg emlékeznek meg:

A perjog köréből ki kell emelnünk dr. **Magyar Géza** »A magyar polgári peres eljárás alaptanai« cz. munkáját, mely mintegy elméleti bevezetés a tételes perjog tanulmányozásához s mint ilyen annál nagyobb jelentőséggel bír, mert azok a kérdések, melyek bennk tárgyalatnak, az u. n. perbeli cselekménytelen, irodalmunkban rendszeresen még nem tárgyalattak s egészükben csakis egyetemi előadásaiban ölelte fel őket Plósz Sándor, a kinek nyomán indult meg Magyar is.

A munka tanúságot tesz arról, hogy szerzője kiváló művelője tudományos dogmatikus perjogunknak, uralkodik a bel- és külföldi irodalmon és törvényhozásokon s képességgel bír arra, hogy a legmélyebb és legnehezebb processuális kérdések fölött is önálló ítéletet hozzon, a minék folytán sok eredeti eszmét és az eddigiektől eltérő elméleteket tud felállítani, melyek a perjog további művelésére termékenyítőleg fognak hatni.

Statisztika és poétika felsőbb leányiskolák és tanítóképzők számára. Irta dr. Kiss Ernő. Budapest, 1900. 8-rét, 276 lap E munkára nézve csak annyit jegyzünk meg, hogy a Szent István-Társulat pályázatán díjat nyert tankönyv. A ki tudja, hogy a Társulat mily szigorú a pályamunkálatokkal szemben, az a jelen munka kitűnőségét illetőleg már eleve meg lehet nyugodva. Szerző főképen arra törekedett, hogy az anyag kellő csoportosítása mellett, a szükséges tudnivalókat világosan és könnyen érthetően adja elő. Nem bonyolódik tudományos fejtegetésekbe, de e helyett minden gondját az ismeretek szabatos közlése képezi. Módszere abban áll, hogy rövid, világos szabályokat ad úgy, hogy a közben elhelyezett olvasmányokból a tanuló már anyagot gyűjthet azok megértésére s azoknak részint a megelőzőleg tanultak ismétlésénél, részint a következő új ismeretek szerzésénél hasznát veheti. Azt talán mondani sem kell, hogy az olvasmányok mindegyikét vallásos és hazafias szellem hatja át. — Szóval dr. Kiss Ernő statisztikáját és poétikáját az e nemű tankönyvek között az első hely illeti meg. Ára füzve 2 korona 40 fillér, kötve 2 korona 80 fillér. Megrendelhető a Szent István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, Szentkirályi-u. 28.

Igazságszolgáltatás.

Testvérgyilkos. A tegnapi esküdtszék egy testvérgyilkos ügyét tárgyalta. **Galamb György** még ez év június 17-én **Szakál János** mostoha testvérel összeveszett s a szóváltás közben agyonszurta. A tárgyalás során azzal védekezett, hogy ittas volt s a testvére is az volt s ebben az állapotában követte el tettét. Mint nagyobbbrsz minden rossz, úgy ez az eset is a korcsában, ital közben keletkezett s gyászosan otthon végződött.

Éjjel történt, a mikor az egész ház népe lepihent. Az éjjeli csendet egy jajsikoly zavarta meg s mikor **Szakál János** felesége a zajra kietett, ott találta férjét vérben. A gyilkos testvér hasába döfte a kést, mely a szegény **Szakál** életét kioltotta.

A tárgyalás esküdtszéke a következőképen alakult meg.

Rendes tagok:

Balogh Mihály, Király Zsigmond, Helfy József, Sebes Gyula, Kéri Lajos Géza, Osterreich Simon, Peller Ferencz, Hirsch Márton, Fábry István, Molnár Ferencz, ifj. Kajtor Imre, Tóth Zsigmond. Póttagok: Szilágyi Tivadar, Gerendai András.

A tárgyalás **Millye** Gyula kir. tszéki bíró elnöklete alatt késő délutánig tartott, a mikor az elnök a tárgyalást a mai napra halasztotta el.

Közönség köre.*

A jogakadémiai választások előhangja.

Igen tisztelt szerkesztő ur! Tisztelettel kérem, sziveskedjék helyet adni az itt következő soroknak:

A jogakadémia román hallgatói nevében **Sceopul József** ur tegnap hosszabb nyilatkozatban válaszolt ama cikkre, mit nagyrabecsült lapja a mi elnökválasztási harcunkról az igazságnak megfelelően közölt. Ezt a cikket nem a Knapp Lajos pártja írta, nem is sugalmazta, a mint tudni méltóztatik. **Sceopul József** ur mégis engem ad ki a nyilvánosságnak s nem a cikkk írójával tárgyal. Hogy miért apostrofál engem, azt valóban nem tudom, hisz neki hozám igazán nem lehet köze, annál inkább sem, mert velem szemben elintézetlen ügye van. Tán ezzel méltóképen jellemezhetem is **Sceopul József** urat, ki sértésemet egyszerűen zsebre gyűrte. (Ugy látszik az emlékező tehetsége hagyta cserben.) Azonban hadd válaszoljak a nyilatkozatára ennek az urnak.

Tény, hogy mint a Knapp-párt egyik vezető tagja, felszólítottam őt annak idején a pártunkhoz való csatlakozásra, de valótlan az az állítása, mintha én bármiféle ígéretet tettem volna arra nézve, hogy jelöltünk bizonyos nyilatkozatot írnia alá. Nyilatkozatot, amivel nemcsak magát gyalázná meg, de pellengérré állítaná a magyar fiatalságot, **Knapp Lajos** sohasem tett és rólam sem tétélezett fel senki ilyen hazafiatlanságot, csupán ő, kiknek hazafiatlansága köztudomásu és minden tettökben megnyilatkozik.

Azt az alá nem irt nyilatkozat-formát, amit tegnap leközöltek és a melyet ő szerkesztettek, igenis átvettem.

De nem azért, hogy barátommal aláírassam, hanem, hogy pártunk értekezletén irással is dokumentálhassam, mennyire méltatlanok ezek az urak a hazafias ifjuság barátságára, hogy irással bizonyíthassam, milyen áron akarják eladni magukat azok az emberek, a kik következetesen oláh joghallgatóknak nevezik magukat és magyar segítséggel tanulnak. — Ezt az írást fel is mutattam az értekezleten.

Hogy mi vacsorával vártuk őket? Istenem, hát azzal megbánthatjuk valakinek a nemzeti önérzetét, ha vendégül hívjuk? Különbben is vacsora időben volt vele találkozásunk. És azt hittük, magyaros kötelesség, ha szivesen látjuk őket. Azonban úgy látszik azt is félreakarja **Sceopul** ur — barátja az erénynek — magyarázni.

* E rovat alatt közlöttekért nem vállal felelősséget a szerk.

Ilyen gyerekségekre nem is tartom szükségesnek, hogy reflektáljak. De igenis hivatkozom arra, hogy Sceopul ur szavát adta Benák Sándor, Szűcs Samu gyógyszerész és Ertsey Kálmán tb. főszolgabíró jelenlétében, hogy mint ők nevezik: a román ifjak nem szavaznak Knapp Lajos ellen, hogy mennyire ismeri ez a férfi az adott szó kötelező erejét, annak fényes bizonyítékát adja most, hogy kerülő uton, ravasz politikaival, fölibünk akar kerekedni, hogy az obligóból magát kivonja.

Azt is letagadja a tisztelt férfi, hogy Sebő ur pártjának felajánlották szolgálatukat. Erre nézve csak annyit jegyzek meg, hogy Sceopul ur maga mutatta az ívet, melyet a Sebő-párttól kapott, hogy arra gyűjtse szavazatát. Amint mindenből kitetszik, hogy Sceopul urék (a kik csak olyankor tudnak magyarul, ha bajba vannak) telhetetlen bosszujoknak akarnak kifejezést adni. Hogy milyen tiszta a fegyvertük, azt most már a közönség tudja.

Knapp Lajos nevében is:

Steiner Andor.

Nyilatkozat.

Alulírott bizottság kötelességének tartja a nyilvánosságra hozni a jogakadémiai segélyegyleti *«Knapp-pártnak»* folyó hó 20-án tartott ülésén hozott határozatát: «A párt minden mellékgondolat nélkül teljesen hitelt ad Knapp Lajos és Steiner Andor uraknak, a románok nyilatkozatát pedig nem tartja más czélből írottának, mint hogy a pártban és az ifjuság közt egyenlenséget és ellenségeskedést szítson.

A *«Knapp-párt»* végrehajtó bizottsága.

REGÉNY-CSARNOK.

Balny város titka.

Regény.

Franziából fordította: K-6.

47.

— Egészen Amerikaiasan; szólt Jakab olvasva a hirdetést. Nem is tudtam, hogy itt is vannak ilyen ügynökök.

— Igen sokan keresik fel őket, mert valóban ügyesen dolgoznak, felelt a mechanikus, összegyűrve és félredobva a visszaadott papírost.

Rövid idő múlva Jakab eltávozott.

— Fél tizenegy, szólt az utcára érve, még van időm.

Megindult, hogy sétáljon egyet.

— Különös, gondolta magában. Én azt hittem, hogy ilyen ügynökségek csak Amerikában vannak, melyek minden rosszra vállalkoznak. Néha ugyan hasznot is hajthatnak.

E perczen éppen a Szent-Márton-boulevard 17. számú háza előtt állott.

— Ni ni, hiszen éppen itt lakik az a Jaumard. De nekem úgy tetszik, hogy éppen ez előtt találkoztam azzal az ismeretlen öreg úrral. Hát ha ő az ügynökség főnöke?

A kapus látva, hogy Jakab a képet szemléli, hozzá ment.

— Parancsol uraságod?

A helyett, hogy azt mondta volna: semmit, kérdezte:

— Itt lakik Jaumard ur?

— Igenis az első emeleten, középen.

Jakab fölment és csengetett a kijelölt ajtón.

Kifogástalanul öltözött inas nyitotta ki az ajtót. Miután Jakab megmondta, hogy kit keres, az inas három gazdagon butorozott szobán át egy váróterembe vezetett és eltávozott.

Magára maradva Jakab körültekintett a teremben, melybe vezették. Értékes, drága butorokkal és szép festményekkel volt díszítve.

Rövid idő múlva megnyílt az ajtó s az inas ura dolgozószobájába vezette Jakabot.

Jakab neveltségesebbnek találta helyzetét, mint valaha. Nem is tudta jóformán, hogy mit mondjon, mit akar.

— Mivel lehetek szolgálatára? kérdezte Jaumard udvarias hangon.

— Megvallom csak úgy találmra jöttem ide. Tudakozódni szeretnék egy emberről kinek csak a lakását tudom.

— Minemü tudakozódást ért ön? Vagyoni, erkölcsi állapotára vonatkozólag?

— Csak azt szeretném tudni, hogy kicsoda.

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A ki a királyt szereti.

Esztergom, szept. 20. (Saját. tud. táv.) Nemrégén *Batthyány* Ilona nevű esztergomi leány levelet irt a királynak, melyben bevallotta, hogy őt na von szereti. A szerelmes leány megírta azt is, hogy neki nem kell sok pénz, neki naponta elég 6 korona, ebből ő szépen meg fog élni.

A kabinetiroda a levelet elküldte a megyéhez, mire a szegény leányt kihallgatták s a mikor konstataáltak, hogy örültk van dolguk, a lipótmezei tébolydába szállították.

A szerelmes asszony.

Budapest, szept. 20. (Saj. tud. táv.) A fővárosnak újabb érdekes témája van, melyről mindenfelé beszélnek. *Taaffe* Ilona, *Mattenclouette* Rikárd báró, volt párisi követségi tanácsos neje, három gyermek anyja, beleszeretett *Feldmann* Gyula orvoszigorlóba. A viszony annyira fejlődött, hogy a báróné beadta a válókeresetet. A nagy vagyonáról lemond gyermekei javára s csupán félmilliósi birtokát tartotta meg magának. *Feldmann* Gyula is már a fővárosba érkezik és a legközelebbi napokban kikeresztelkedik.

Köllő Miklós temetése.

Budapest, szept. 20. (Saj. tud. táv.) Az elhunyt *Köllő* Miklós fővárosi szobrásznak ma délután volt a temetése, melyen az elhunyt összes barátai, kollégái és ismerüsei részt vettek. A sirnál a festők és szobrászok nevében *Fendrasik* bucsuzott el az elhunyt kartárstól.

A székely Robinzonok.

Budapest, szept. 20. (Saj. tud. táv.) A multkor kilencz asztalos fiu összebe-szellt, s közös akarattal elhatározták, hogy a bürokhöz mennek. A vállalkozó fiuk ott hagyták a műhelyt és reményekkel telt szívvvel indultak a hosszú utnak. Már egész Bombayig haladtak, innen azonban sok akadály miatt utjukat nem tudták folytatni, az ott letelepedett magyar származású *Talléry* nagyműhelyébe szegődtek.

Az özvegy császárné köszönete.

London, szept. 20. (Saj. tud. táv.) A Standard jelenti Sanghaiból e hó 18-iki kelettel: Hi-Liang, egy magasrangú mandarin Hunan tartományból, e hó 9-én Hunan tartomány 8000 főnyi csapatával Tatumefuba Sanzi-tartomány érkezett és közölte az özvegy császárnéval, hogy még nagyobb csapatok is utban vannak. Az

özvegy császárné köszönetét fejezte ki az alkirályok és kormányzók részéről iránta tanusított lojalitásért.

A Times-nak jelentik Sanghaiból e hó 18-áról: Seymour tengernagy Takuba megy. Azt hiszik, hogy Tiencinben találkozni fog Macdonald követtel. Hitelt érdemlő kínai forrásokból eredő nankingi jelentések szerint ott az idegenellenes párt befolyása Liu-Kun-Ji alkirálylyal szemben nőttön-nő. Statov tokioi angol követ állítólag Pekingbe megy Macdonald helyébe, utóbbi pedig átveszi Statow állását Tokióban.

Nagy robbanás.

Dux, szept. 20. (Saját. tud. távirata.) A *«Frischglück»*-tárnában tegnap történt szénoxyd robbanás idején, a mennyire eddig megállapították, 82 bányamunkás dolgozott a tárnában. Ezek közül 28 a Haladás- és légtárnába futott és így megmenekült. Eddig 2 hallott és 18 sulyosan sebesült került napvilágra, köztük az üzletvezető. A felszínre hozottak közül öt férfi meghalt. Még 30 holttestet találtak a tárnában, de ezeket nem lehet kihozni, mert a tűz miatt veszélyes volna hozzájuk jutni. Még öt ember hiányzik.

Sztrájk.

New-York, szept. 20. (Saj. tud. táv.) Az antracit-szénterületen sztrájkoló bányamunkások száma állandóan nő. Az egyesült bányamunkások elnöke azoknak a számát, a kik eddig abban hagyták a munkát, 126,000-re becsüli. Több száz vasutasnak munkaszünetet kell tartani, mert a szénvonatok nem közlekednek.

KOZGAZDASAG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A *«Tiszántul»* eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, szept. 20.	
Buza októberre	7.57
Buza júniusra	7.99
Tengeri	6.58
Rozs okt.	7.04
Zab okt.	5.25
Káposzta, repce, aug.	—

Értéktőzsde.

Budapest, szept. 20.	
Osztrák hitel	661.75
Magyar hitel	676
Allamvasut	668.25
Rimamurányi	535.50
Magyar jelzálog	432
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. szept. 20-án.	
Magyar aranyjárdék 4%	96.10
Magyar koronajárdék	90.80
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₀ %	100.
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₀ %	99.60
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	97.05
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	90.—
Italmérségi jog megváltási kötvény	98.25
Horvát-szlavónföldterhermentesítési kötvény	92.50
Magyar nyereséj-sorsjegy-kölcsön	162.75
Tiszaszabályozás szegedi sorsjegy-kölcsön	143.50
Osztrák járadék papírban	97.85
Osztrák járadék ezüstben	97.20
Osztrák járadék aranyban	97.15
Osztrák korona járadék	97.40
Osztrák államsorsjegyek	181.75
Osztrák magyar bankrészevény	17.05
Magyar hitelbankrészevény	678.—
Osztrák hitelintézet részevény	656.—
Párisi vista	—
20 frankos arany (Napoleon'd'or)	19.32
Németbirodalmi márka	118.25
London vista	242.15
20 márkás arany	23.66

A szerkesztésért felelős.

Dr. VUCSKICS GYULA.

VASUTI MENETREN D.

Érvényes 1900. évi május 1-től.

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.							Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.							Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.						
	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	V. v.		V. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.		Sz. v.	Sz. v.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	V. v.
Budapest ind.	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	—	Kolozsvár ind.	—	5 23	7 —	12 32	6 13	11 01	P.-Ladány ind.	4 06	1 24	5 35	10 53	2 29	6 08
Rákos >	7 02	8 51	2 08	6 06	9 28	—	Jegénye >	—	+6 11	7 59	+1 14	7 16	—	Debreczen >	5 14	2 33	6 26	11 44	3 36	7 41
Ujszász >	8 28	10 59	3 32	8 40	10 56	—	B.-Hunyad >	—	6 40	8 37	1 44	7 55	12 20	Érmihályfalva érk.	6 35	3 57	—	1 —	4 58	—
Szolnok >	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	—	Csucsza >	3 25	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.						
Szajol >	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	—	Rév >	5 26	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34	Érmihályfalva ind.	6 36	11 17	3 14	5 27	9 14	—
P.-Ladány >	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	4 54	Élesd >	5 54	+7 59	10 25	+3 15	9 49	+1 48	Debreczen >	7 51	12 36	4 16	7 10	10 27	9 01
Báránd >	—	2 12	—	12 07	—	5 11	Mező-Telegd >	6 21	8 11	10 42	+3 28	10 07	2 01	P.-Ladány érk.	—	1 45	5 03	8 40	11 28	9 48
Sáp >	—	2 27	+5 48	12 24	—	5 32	F.-Vásárhely >	6 49	—	11 01	—	10 27	—	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés.						
B.-Ujfalu >	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	5 58	Várad-Velence >	7 02	8 32	11 10	—	10 37	2 25	Debreczen i.	8 35	4 31	—	—	—	—
M.-Peterd >	—	3 —	—	1 —	—	6 15	Nagyvárad érk.	7 16	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31	Sáránd >	9 28	5 16	—	—	—	—
M.-Keresztes >	—	3 12	—	1 14	—	6 31	Nagyvárad ind.	2 22	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38	H.-Bagos >	9 41	5 26	—	—	—	—
Bors >	—	3 25	—	1 28	—	6 50	Püspöki >	2 36	8 52	11 47	—	11 14	—	H.-Pályi >	10 05	5 48	—	—	—	—
Püspöki >	11 48	3 32	—	1 36	—	7 02	Bors >	2 47	—	11 54	—	11 22	—	M.-Pályi >	10 20	5 59	—	—	—	—
Nagyvárad érk.	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	7 16	Mező-keresztes >	3 12	—	12 05	—	11 37	—	N.-Léta- >	—	—	—	—	—	—
Nagyvárad ind.	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	12 25	Mező-Peterd >	3 30	—	12 17	—	11 50	—	Vértés érk.	10 43	6 18	—	—	—	—
V.-Velenca >	—	4 05	—	2 30	2 25	12 32	B.-Ujfalu >	4 07	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18	Sáránd—Derecske.						
F.-Vásárhely >	—	4 16	—	2 41	—	12 45	Sáp >	4 39	+9 38	12 47	—	12 25	—	Sáránd ind.	9 38	5 26	—	—	—	—
M.-Telegd >	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	1 12	Báránd >	5 01	—	1 01	—	12 41	—	Derecske ind.	—	—	—	—	—	—
Élesd >	+1 02	4 56	+7 28	3 21	+3 04	1 37	P.-Ladány >	5 17	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03	Sáránd érk.	9 57	5 45	—	—	—	—
Rév >	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	2 10	Szajol >	—	11 21	3 08	6 59	3 04	5 19	Derecske—Sáránd.						
Csucsza >	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	3 49	Szolnok >	—	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39	Sáránd ind.	—	—	—	—	—	—
B.-Hunyad >	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	4 48	Ujszász >	—	12 03	3 58	7 50	4 05	5 58	Derecske ind.	—	—	—	—	—	—
Jegénye >	3 15	7 49	+9 33	+6 01	—	5 34	Rákos >	—	1 37	6 03	9 28	6 52	7 38	Sáránd érk.	—	—	—	—	—	—
Kolozsvár érk.	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	7 40	Budapest érk.	—	1 50	6 20	9 40	7 10	7 50							

Nagyvárad—Szeged.				Szeged—Nagyvárad.				Nagyvárad—Arad.				Arad—Nagyvárad.			
	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz.
Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Szeged ind.	3 40	10 25	6 40	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 —	Arad ind.	5 10	11 20	9 35
Ósi >	10 30	4 41	7 16	H.-M.-Vásárhely >	4 38	11 05	7 50	Ósi >	10 30	4 41	7 16	Kétegyháza >	6 14	11 31	10 54
Less >	10 48	5 01	7 40	Orosháza >	5 41	11 54	9 20	Less >	10 48	5 01	7 40	Csaba érk.	6 40	12 57	11 24
Gyapju >	10 56	5 10	7 52	Csaba >	7 00	2 33	4 50	Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Csaba ind.	7 —	2 33	4 50
Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Gyula >	7 27	3 05	5 26	Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Gyula >	7 27	3 05	5 26
Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56	Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Sarkad >	7 47	3 27	5 56
Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Kötegyán >	7 56	3 39	6 10	Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Kötegy >	7 56	3 39	6 10
Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalonta >	8 23	4 10	6 47	Gyula >	12 21	6 44	10 01	Szalón >	8 23	4 10	6 47
Gyula >	12 21	6 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18	Csaba érk.	12 42	7 06	10 30	Cséffa >	8 42	4 34	7 18
Csaba >	2 10	7 41	4 44	Gyapju >	—	4 42	7 29	Csaba ind.	2 23	7 18	4 32	Less >	9 04	5 —	8 51
Orosháza >	3 10	9 10	5 50	Less >	9 04	5 00	7 51	Csaba >	2 54	7 45	5 38	Ósi >	9 21	5 19	8 61
H.-M.-Vásárhely >	4 00	10 02	7 00	Ósi >	9 21	5 19	8 16	Kétegyháza >	—	—	—	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	31
Szeged >	4 35	10 55	7 55	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 31	Arad érd.	3 55	8 48	6 05				

Nagyvárad—Belényes—Vaskóh.				Vaskóh—Belényes—Nagyvárad.				Nagyvárad—Érmihályfalva.				Érmihályfalva—Nagyvárad.			
	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz.
Nagyvárad ind.	5 35	9 40	—	Vaskóh ind.	4 —	2 55	—	Nagyvárad ind.	4 15	6 14	—	Érmihályfalva ind.	6 10	5 21	—
V.-Velenca >	5 47	2 51	—	Lunka-Rézbánya >	+4 12	3 08	—	B.-Püspöki >	4 30	7 10	44	Érselint >	6 49	6 —	—
Félix-Fürdő >	6 11	3 18	—	Szudrics >	4 39	3 37	—	Bihar >	4 50	7 36	36	Székelyhid >	7 19	6 48	—
Kardó >	6 26	3 27	—	Belényes >	+5 07	4 16	—	Paptamási >	5 14	8 05	05	Nagykágya >	7 22	7 02	—
Nyászó >	7 07	4 07	—	Sonkolyos >	5 28	+4 39	—	Gyapoly >	5 27	8 44	44	B.-Diószeg >	7 35	7 22	—
Magyar-Gyepes >	7 19	4 18	—	Belényes-Ujlak >	+5 40	+4 51	—	B.-Diószeg >	5 43	8 59	59	Gyapoly >	7 59	7 40	—
Tasádfő >	7 34	4 32	—	Borz >	5 49	5 01	—	Nagykágya >	5 55	9 07	07	Paptamási >	8 11	8 03	—
Drág-Cséke >	7 55	4 46	—	Sólyom >	6 05	5 22	—	Székelyhid >	6 24	9 32	32	Bihar >	8 29	8 31	—
Magyar-Cséke >	8 12	+5 01	—	Gyánta >	6 26	+5 48	—	Érselint >	6 45	10 —	—	B.-Püspöki >	8 52	8 58	—
Dusod >	8 25	+5 18	—	Hollód >	6 40	6 —	—	Érmihályfalva érk.	7 15	10 36	36	Nagyvárad érk.	9 06	—	—
Szombatság-Rogoz >	9 02	5 47	—	Szombatság-Rogoz >	+7 01	6 29	—	Szombatság—Rogoz—Dobrest.				Dobrest—Rogoz—Szombatság			
Hollód >	9 15	5 59	—	Dusod >	+7 25	+6 55	—	Szombatság-Rogoz ind.	9 10	6 35	—	Dobrest ind.	6 05	4 22	—
Gyánta >	9 29	6 12	—	Magyar-Cséke >	7 37	7 08	—	Nánhegyesel >	+9 36	+7 01	—	Nánhegyesel >	+6 16	+4 32	—
Bólyom >	9 56	6 36	—	Drág-Cséke >	7 56	7 33	—	Dobrest érk.	9 46	7 11	—	Szombatság-Rogoz érk.	6 40	4 56	—
Borz >	+10 10	+6 50	—	Tasádfő >	8 10	+7 47	—								
Belényes-Ujlak >	10 22	7 01	—	Magyar-Gyepes >	8 24	8 02	—								
Sonkolyos >	+10 35	+7 13	—	Nyárló >	8 34	8 13	—								
Belényes >	11 21	7 47	—	Kardó >	8 57	+8 36	—								
Szudrics >	11 44	8 09	—	Félix-Fürdő >	9 10	+8 49	—								
Lunka-Rézbánya >	12 18	+8 34	—	V.-Velenca >	9 31	9 10	—								
Vaskóh érk.	12 39	8 49	—	Nagyvárad érk.	9 41	9 21	—								

Nagyvárad—Dévaványa—Gyoma.				Gyoma—Dévaványa—Nagyvárad.				Vésztő—Kötegyán—Hollód.				Hollód—Kötegyán—Vésztő.			
	V. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Vegyes vonat	Vegyes vonat	Vegyes vonat		Vegyes vonat	Vegyes vonat	Vegyes vonat
Nagyvárad ind.	5 50	2 —	—	Gyoma ind.	3 40	2 30	—	Vésztő ind.	4.45	5.27	—	Hollód ind.	4.35	12.05	—
Ósi >	6 09	2 14	—	Ózed >	4 07	2 54	—	Okány >	5.07	5.49	—	Mocsár-Gyanta >	4.45	12.17	—
Uj-Palota >	6 24	2 29	—	Déva-Ványa >	4 37	3 26	—	Gyánta >	5.23	6.07	—	Roppa >	7.40	2.48	—
Gyepes >	6 41	2 42	—	Kéthalom >	4 54	3 43	—	Sarkad-Keresztur >	5.36	6.18	—	Tenke >	5.24	1.17	—
Körösszeg >	7 02	3 01	—	Körös-Ladány >	5 13	4 06	—	Méhkerék >	5.52	6.36	—	Fekete-öt >	5.44	1.34	—
Szakál >	7 39	3 31	—	Szeghalom >	5 40	4 38	—	Kötegyán >	6. —	6.45	—	Fekete-Bátor >	6.06	2.07	—
Nagy-Tóti >	7 55	3 47	—	Vésztő >	6 12	5 22	—	Kötegyán ind.	6.16	6.57	—	Árpád >	6.16	2.18	—
Komádi >	8 25	3 59	—	Köt >	6 34	5 2	—	Pósa >	6.29	7.12	—	Erdő-Gyarok >	6.25	2.28	—
Iráz >	8 42	4 16	—	Iráz >	6 52	6 07	—	Illye >	6.48	7.24	—	Csegöd >	6.34	2.38	—
Köt >	9 19	4 39	—	Komádi >	7 10	6 38	—	Csegöd >	7.02	7.39	—	Illye >	6.57	2.58	—
Vésző >	9 44	5 10	—	Nagy-Tóti >	7 22	6 50	—	Erdő-Gyarok >	7.12	7.49	—	Pósa >	7.07	3.09	—
Szeghalom >	10 34	5 55	—	Szakál >	7 43	7 23	—	Fekete-Bátor >	7.21	7.59	—	Kötegyán >	7.19	3.22	—
Körös-Ladány >	11 —	6 12	—	Körösszeg >	8 11	7 47	—	Tenke >	7.39	8.20	—	Kötegyán ind.	8.06	3.42	—
Kéthalom >	11 18	6 30	—	Gyepes >	8 33	8 12	—	Fekete-Tót >	7.52	8.35	—	Méhkerék >	8.15	3.52	—
Déva-Ványa >	12 03	6 55	—	Uj-Palota >	8 47	8 27									